

△ *V Praze 1. ledna 1862.*

„Přežilé zvuky — copařství — nač novoroční gratulace!“ bručím mrzutě pro sebe, není ale nic platno a zazvoním tedy u paláce, v němž vznešený pan Obecenstvo, pán na Čechách, na Moravě atd. bydlí. Ještě jednou se bedlivě prohlednu, jsem-li všude slušně zapjat, odkašlu a snažím se, abych levou glaceovanou rukavičku na knoflíček upoutal, — vtom se rozlítnou dvěře. „Prosím, je pan Obecenstvo doma?“ ptám se otvírajícího lokaje; u Obecenství slouží totiž mnoho lokajů. „Není!“ odsekne on. „A jemnostpaní?“ — Lokaj si mne prohlíží, zdaž jej nechci vytlačiti z chleba. „Jest.“ — „Tedy mne, prosím, ohlaste!“ — „Vejděte.“ Odkašlu ještě jednou, aby mně hlas nepřeskočil, a již vcházím do velkého sálu.

Na stěnách jsou fresky, představující vzácné momenty z českých dějin, podle stěn stojí sochy našich výtečníků. Proti mně se pohybuje vážná ženská postava, ne mladá, ne stará, přívětivé usměvavé tváře, jasného oka, na němž však vzdor jasnosti pozorovati lze, že již dosti často slzelo, — jest to paní Obecenstova. Šat její jest dosti pestře sestaven, kus luxu a zase kus skoro o chudobě svědčící, hlavní ráz jeho jest ale měšťanskost. Kolem jemnostpaní je síla dětí jejích, rozdílného stáří, rozmanitého, opět však nejvíce měšťanského stavu. Mužské pohlaví jest mezi nimi skorem nepoměrně četněji zastoupeno než ženské, avšak dle zdraví jemnostpanina lze ještě značné další potomstvo očekávat. Mladší z nich, jak mne spatřili, dali se do náramného povyku a výskání: „Gratulant — gratulant zde!“ přiběhli a prohlíželi si mne od hlavy do paty, — všecky kapsy mně zobraceli. To mne tak pomátlo, že

počínám místo pěkně naučených veršů koktat: „Aby v zdraví zažili! — Šťastný nový rok! — Mnoho ještě let abyste v zdraví a štěstí ráčila, a po smrti abyste se se svou — ne po smrti — ne se svou — —“ nemohu dál, jemnostpaní mně ale děkuje s úsměvem a podává ruku, abych ji políbil. „Prosím, mám tu nějaký novoroční dárek!“ a vytáhnu pěkně složený program „Hlasu“. — „Aj, to mne těší, děkuju, děkuju! Prosím, posad'te se!“ Jeden lokaj s propadeně oficielní tváří a jaksi k omluvě maje český znak na čele podává mně sedadlo. Vidím, že má stolička jenom dvě nohy. „Nechci zasedat, kde bych musil balancovat! Dejte mně celé sedadlo.“ Lokaj chce dokazovat — „Již jsem vám řekla, abyste nářadí to odstranil a nahradil n e o u p l n é ú p l n ý m nebo nás nechal na vlastních nohou sněmovat!“ zlobí se jemnostpaní. Usedneme. Nabyl jsem již dřívější svou smělost.

„Nu, jakžpak, pane! Bude letos líp než vloní? Vyplní se některá naše přání? Máme jich tolik a zajisté spravedlivá!“

„Zajisté, jemnostpaní! Neškodilo by ani, kdybychom měli přání ještě víc! Měl jsem jednoho strejčka, a ten říkával: „Dokud sobě ještě něčeho přáti dovedeš, mejsi zcela nešťasten. Neštěstí není tak velké, dokud jasně víš, čeho sobě přeješ!“ Ostatně, myslím, není chybou, že přejeme sobě tak mnoho do budoucnosti, že v ní již více žijeme než v nynějšku! Přítomnost naše není ještě plným životem, toho očekáváme teprve od budoucnosti; nesmíme přítomnost sice ani v nejmenším zanedbávat, má nám ale sloužit jen co stupínky k cíli.“

„Já myslím, že to právě tak smutně s nynějškem nevypadá,“ podotknul jeden již odrostlejší syn paní Obecnstovové, jenž se tím vyznačoval, že měl oholenou bradu. „Vždyť vidím, že je u nás dosti živo a v českém táboru rozléhá se veselý zpěv!“

„Inu víte, pane,“ odpovídám, „to je tak: Když pták zpívá v kleci sobě, myslíme, že zpívá z vděčnosti a radosti nám!“

„Nevím, nevím, půjde-li to tak, jak se myslí,“ pokračuje on. „Je s druhé strany přílišná antipatie proti mužům v čele stojícím! Neprorazí jistě!“

Jemnostpaní se zamračila.

„Antipatie neškodí, pane. Jsme prý tak prosáklí západní kulturou, že nenahlížím, proč by na Západě vyrostlé „Nemo in patria propheta“ také u nás leckde platiti nemohlo. Platíť to i jinde, a proto také přichází z Okcidentu tolik proroků ve své vlasti neuznaných, kteří nám zde politickou moudrost kážou. Těm se mnoho nedivím, ovšem ale prorokům přicházejícím z dalekého východu; došli by doma zajisté uznání, vždyť ve vlasti jejich nazývají i osla „otcem moudrosti“.

„Eh můj bratr je polovičatec!“ skočí ohnivě do řeči mladík jiskrnatých očí; byl to studující, jejž jsem již znal. „Polovičatých lidí více nepotřebujeme! Není více ta doba, kdy se považoval již za poctivého, kdo nekradl, za vlastence, kdo nehaněl domácí způsob čistění ulic, a za člověka, kdo — eh kdo se dovedl oženit!“

Matka jej hladila po vlasech, byl patrně jejím miláčkem.

„Národnostní politika budí přílišné nepřátelství, protože pobuřuje vášně,“ tvrdí oholenec. „U nás neprorazí, leda pomalu, má příliš mnoho nepřátel!“

„Každá nová, velká myšlenka zavraždí několik zastaralých myšlének a myšlenkových starců a za tuto vraždu ji pak křižují,“ pravím.

„Nebojím se o vítězství myšlenky. Jsme sice v těžkých a zasmušilých časech, se všech stran ale povstává velký vítr a ten přivěje modré nebe sám,“ podotýká Obecenstvová a vyndává bělolesklou pikslu.

„Je to stříbro, jemnostpaní?“

„Divíte se tomu u mne? Chcete také?“

„Děkuju! Spíše se zralým damám nějaký návyk odpustí než mladému muži!“

„Hrubián!“ šeptá polohlasně Obecenstvová. „Musí sobě také mých chyb všimnout!“

„Velká myšlenka svobody, rovného práva všem,“ po-

kračuju dle dřívějšího, „musí se konečně nyní rozřešit. Kroky dějin se urychlují, jezdíme parou. Při novověké jízdě není to ceny větší, že lidi předháníme, nýbrž že se s nimi dřív setkáváme. Smluvíme se, pokročíme stejně kupředu. Duch lidský jest jako zrcadlo, zakalí se, praskne mrazem a sezná teprv tenkrát sama sebe, když jiné zrcadlo naproti němu stojí. Rovněž se děje s duchem celých národů. Národové se seznali, mají nyní stejný cíl, dosažení totiž rovných práv, o čem dříve národ jednotlivý marně pracoval, o tom pracuje nyní člověčenstvo celé — není pochybnosti, že s výsledkem. Slepého množství nemusíme se více bát, ovšem ještě slepých nebo nepoctivých jednotlivců! Těmto arci nelze se vždy ubránit, neboť kdo nepoctiv ve velkých rozměrech, bývá poctiv v maličkostech a tím nás snadno klame! Výsledku se ale tito lidé nedožijou!“

„Bude nová doba, krásná doba,“ zavýsknul student, „ze staré necháme jenom na památku nápisy. Nechť stojí věčně na zvonech „fulgura frango“ ulito, jen když kněz již proti pověrám v kostele dole káže!“

„Nás dcerek českých je ale ještě málo,“ podotýká boubelaté, as osmnáctileté děvče.

„Bude, slečno, bude! Mnohé ženské by nebyly tak hezké, jak jsou, kdyby nevěděly, že musí být hezké, a rovněž budou češtějšími, až uvidí, že musí být české. Měli bychom jich již nyní více, kdyby věděly, že jen pro jejich odnárodnělost se o nich tvrdí, že jsou nejtlačavějšími děvčaty na světě.“

„Jak to?“

„Inu, i sebe mlčenlivější a rozumnější člověk stává se, mluví-li jazykem jemu méně známým, poněkud alespoň zbytečným tlachalem. Chce množstvím nahradit, co ostrosti a hloubky schází.“

Vstávám ze sedadla.

„Nu a k německé mé paní sousedce nepůjdete?“

„Šel bych k ní, mám ji rád. Je hodná paní, má ale takový lecjaký lid kolem sebe, který ji stále proti nám popuzuje. Hněvá se a neví proč. Dokud náruživost nad-

vládá, těžko smiřovat, stane se to později. Prozatím jsem jí napsal jen báseň a pošlu poštou!“

„Tedy také básníkem? Přečtete nám to.“

„Ano, ačkoli vím, že by každý básník český měl být zároveň dobrým tenorem, aby sobě zpěvem přece vydělávati mohl. Nynější doba nám básníkům také nepřeje, neboť jak svobodné provozování řemesel také škodné býti může, vidíme na většině svých mladších veršovců. Ovšem, železo rozohnit dovede každý, ukovat však málokterý! Citů má každý dost, ale spojující myšlénka? — Proto také tak mnoho lidí počíná básnit, kolik však jest těch, jichžto život zůstal básní, a již co básníci skonali!“

„Zapomněl jste číst!“

„Ach tak!“ Čtu tedy:

Řekni mně, kde stáda svoje pásáš,
které stan Tvůj kryjou štíhlé palmy,
pošlu s vánkem vonným lehké písně,
pošlu vznešené Ti svoje žalmy.

Ale, navštívit Tě věru nesmím —
beránkové v stádu Tvém už pošli,
zbyli tam jen tlustí, blbí skopci,
zbyli prací vysušení osli.

„První sloka jest poněkud tvrdá, v druhé jsou nečisté rýmy,“ podotknul student, ježž jsem v kavárnách a hostincích ostrý soud nad literaturou pronášení slýchal.

„Bravo, vidíte, vidíte! Má úcta tedy, jemnostpaní!“

„To je pravda, hluboké poklony neumíte Obecenstvomým dělat!“

„Kdo se hluboko nebo stále klání, medívá se vašnosti při pokloně do očí, nýbrž stranou!“

„Nu sbohem tedy, navštívte nás brzy zase, avšak bez dlouhého ohlašování se!“

„Dovolíte-li, třeba každý den! Zpátky, lokajové!“

△

Známo, jak svědomitě a s jakou láskou zapisuje prostý náš lid venkovský všechno důležitější, co se mu v životě přihodí, na památku sobě a potomkům svým. A kdyby nic jiného, najdeš alespoň v každém stavení nevyhnutelný kalendář aneb nějakou starou modlitební knihu, a v ní uvnitř na desce a prvním bílém listu „mého a mých dětí narození a jejich provdání, neb do jakého stavu v kterém roce přišly“. Otec zapisuje, kdy se sám narodil, a hned nato, kdy se oženil, jak a kdy děti po sobě přicházely, kdy se provdaly, kdy šel syn na studie a kdy měl svou primici. Písmo je prosté, nevypsané, velkých rozměrů. „Velké písmo značí velkou duši,“ praví kdosi, a skutečně svědčí zápisky takové u našeho vesničana o mnohých vlastnostech krásných. Především jest to láska jeho k rodině vlastní, zápisky ty jsou jeho sochami, kteréž postaví každé události radostné, jsou mohylami, kteréž nasype na hroby svých milých zemřelých. Zápisky ty svědčí dále o jeho zálibě pro historii, chceť před zapomenutím uchránit, co mu pamětihodno. Český vesničan je rozený kronikář, jeho chuť ku čtení historie je rovněž známa jako jeho pud ku sepisování domácí své kroniky.

Mnozí z nich jdou dále, neobmezují se na pouhé zápisky rodinné. Vše, co z politických převratů a událostí do tichého jejich života mocněji zasahuje, co z přírodních úkazů je poděsí aneb rozraduje, zapisují a sdělují, a takž se může říci, že jest sedlák český rozený memoirista, že vynalezl, ač zápisky své pro sebe ponechává, dávno již literaturu memoirní, kteráž teprve v době novější na velikánské rozměry se rozvinuje.

Jistý literární výtečník zahraničný pravil kdys, že

by měl i nejprostější člověk paměti své napsati, čtení jich že by prospělo více, než čtení psychologických pojednání, — český venkovan činí to z vlastního popudu již odedávna, a třeba nelíčil boje své duševní, vypravuje přece události zajímavé, a to prostě a pěkně. Věru, že by zápisky mnohého venkovana našeho zasluhovaly uveřejnění, jazyk a sloh jejich jest alespoň vždy přesný a příjemný.

Přede mnou leží závitek selské jedné kroniky, jejž mně přítel dr. E. laskavě sdělil. Psal ji jistý rolník Hodek z Ouholic (u Vepříku), narozený r. 1755, a jde od roku 1770 až po rok 1813. Po roku 1808 jest poznámka, že léta „1809 a 1810, též 1811 jsou vypsány v knize při stoletém kalendáři“.

Podávám některé výjímky, které čtenáře snad zajímati budou.

* * *

Roku 1770. — Na svatého Josefa napadlo tolik sněhu, že ho na rovinách na celý loket bylo. Ležel celých 14 dní, takže ozimní obilí, zvláště žito, vyležel a strávil. Pak na to následovala drahota, že od 2 zl. až na 10 a místem na 12 zl. žito vystoupilo. Přišla taková bída, že chudý lid mdlobou po cestách padal, všelikou potravou, kopřivami a svařenou travou, plackami pečenými z otrub a mlýnského prachu hlad zaháněl. O zemčatech jsme tenkrát v Čechách ještě nevěděli. V statku vedle mne, bývalém Lampartovském, také z otrub placky jedli, podobně i na statcích jiných. Nedočkavše se žní, na polovici žita žali a jenom v mlýně šrotovali, pak chleby pekli, které jsem sám také jedl.

Sníh byl zvolna dolů sešel, že nebyla z něho příliš velká povodeň, však přece několik stavení v bývalých starých Ouholicích pobořila, do kterých jsem ještě předtím jako chlapec chodíval, a v hospodě, která s průjezdem a všema příležitostma, s maštalemi a řeznickým krámem i prostrannou šenkovnou stavěna byla, jsem několikrát tancoval, pak to vše za ta dvě léta, totiž

1770 a 1771, voda podemlela a pryč odnesla. — Jak toho nížeji neb doleji lepší zpráva jest. (Hodek, u velké řeky bydlící, vypisuje na mnohých místech dřenice a povodně.)

R. 1772 a 1773. — — — — —

V těch ale časech lid selský u velkém otroctví byl. Roboty ode tmy do tmy, a jestli se tak nestalo, hnedky na kanceláři od téhož zůřivého oficíra (úředníka) Wagnera (správce) bejkovcem, kterýž vždy na stěně visel, trestán byl, aneb na dřevěném, tak jmenovaném oslu sedět musel.

Roku 1774, v měsíci apríli, strhla se od selského lidu proti vrchnostem rebelie, při které hospodářští vrchnostenští oficíři mnohé pronásledování utrpěli, zvláště takový, který s poddanými zle zacházel. Který jich dočkal, dost bití dostal, však ale nemělo to nežli nákových 14 dní stálost. Jedna tlupa od Prahy přitáhla jmenovitě na den Zvěstování Panny Marie do Veltrus ráno, kdež jim kněz musel mši odsloužit, a tamodtud skrze Miřovice do Nalezovského zámku táhli, to jest dne 8. apríle. Tam také vzali své skončení, neb tam na ně bylo ze Slaného odesláno od krajského něco vojáků. Kterí se v zámku zavřeli a kteří neutekli, je examinovali, některé s několika ranami vysazenými domů pustili, ostatní v železích do Prahy odeslali. Pak z té jmenované tlupy a také z jinší tři oběšeni byli, to jest 1 u Libně, 1 za Bruskou branou, třetí za Vyšehradskou, mezi kterými z Roztok sedlákův syn, mladý svobodný jest byl.

R. 1775, 1776, 1777. — V těchto letech začalo se jednati skrze císaře Josefa, toho jména druhého, o polehčení selskému lidu, a to tak pilně a opatrně, že ten dobrý král, který svým prostým poddaným pravým otcem byl, sám všechny své země jenom se svým komorníkem anebo jedním generálem, též s dvěma lokajma bez vší pompy s párem koňma v kočáře tajně projel, a od sedláků oustně všechno, jak s nimi vrchnosti, aneb na místě jich ouředníci zacházejí, vyzvěděl, a podle toho zkoumání a vyjádření, že ten lid právě

v otroctví vězí, seznal. Když jezdil, u žádné vrchnosti aniž v Praze, nýbrž ve vesnici hospodou býval, a po cestách též na hospodě noclehem, obědem neb večeří spokojen byl. Pak vyslal svého věrného a na ty úředníky velmi přísného generála Wallisa, kterýž od jednoho k druhému úřadu jezdil a některé výmluvné sedláky k tomu povolal a úředníky examinoval. A když slyšel, že každý sedlák máje dvě neb tři dcery jednu do dvora za děvčku dáti, též ji tam skoro vyživiti, mísy, srp, i na ten troud kloci dáti musí, jakožto v obyčeji bylo, a že sedlák nesmí na soudky nikdež sůl, kdež lacinější byla, nýbrž panskou bráti, že sedlák musí buďto z nějaké ouhony poražené krávy, kterou řezníkům prodati nemohli, aneb napolo chcíplého telete masa několik liber vzíti a zaplatiti, třebas je psům dáti musel, a grunty, které se vrchnosti zlíbily, nebo lesy při panském ležící, že nesměl odepřít a za leccos musel zhandlovati, to vše Wallis do protokolu vtáhnouti dal a císaři odevzдал. Pak se hned počalo to otroctví selského lidu v jinší způsob obracet, ty tresty rušiti a tělesnou svobodu ustanoviti, to jest, kdo se chtěl dříve na jinší panství proženiti aneb provdati, musel tolik, jak úředník nařídil, za sebe platiti, to vše přestalo, a kam kdo chtěl, povolení zdarma bylo.

R. 1778, v měsíci červenci počínala se vojna s Prusem, aneb tak nazvaný ruml, poněvadž s toho skrze dobrý šik Josefa císaře a generála Laudona sešlo. Ačkoliv naše armáda již přes naši řeku byla přešla a u Martinosy se položila a nepřátelská komenda s našimi se již honila, taky až do Velvar došla, přece k patálii nepřišlo a vojsko jedno i druhé na svá místa zpátkem táhlo, čímž jsme přece nějaké strachy a škody zakusili.

R. 1782. — Vysoudili jsme pod vepřeckým kostelem ostrov, který z našich gruntů vodou strhaných jest byl, jenž jej vrchnost skrze mnohá léta s prutinami a silnými již topoly užívala a nám takový za panování císaře Josefa odevzdat musela.

R. 1781. — Toho roku počala býti císařská vodní navigace, aby řídila řeku, by po vodě šifaři a s dřívím plouti mohli, z příčiny té, poněvadž se počínal stavět festunk u Litoměřic, na který se mnoho štukového kamene od Nalezovsi a dlouhého dříví plavilo.

Při roce 1783 vypravuje H. o velké pohromě kroupami způsobené, a že „přišel k rozbourání most na poručení císaře Josefa druhého, který u Miřovic přes celou řeku, dřevěný na kamenných pilířích r. 1760 nákladem Marie Theresie vystavěn byl“.

R. 1784. — Byla neslýchaná velká povodeň z příčiny silné kruté zimy, která od decembru veskrz, silnými mrazy a s velkým sněhem, až do 26. february bez ulevení trvala. Proto taky celá veskrz řeka silným ledem všudy zamrzla, kde kdo chtěl, mohl přes led nejenom jíti, nýbrž s vozem a na něm dost těžkým nákladem jeti. Pak 25. a 26. feb. počalo silné tání s teplým větrem a deštěm, takže ten celou zimu nepohnutě ležící sníh mocí se rozhríval a v samou vodu obracel a ve třech dnech stráven byl, načež hnedky voda silně přibývat počala, že ten silný na loket led 27. strhla a 28. feb. tím ledem se tak zvýšila, že jí předtím žádného pamětníka nebylo. Kteráž do mého stavení $\frac{1}{2}$ loktu na dvůr vystoupila a ten přehrozný led jako by jím natlučena s sebou nesla a nám náramný strach o naše živobytí způsobila, poněvadž několik stavení v naší vsi na hromadu pobořila, mlejny strhala. Jaký to strach a bědování, když jsme okolo nás žlaby i s dobyt看em, pivo v sudech z pivováru a také děti na kolíbkách v tom ledu plouti viděli a již bezmála tu ouzkořt na sebe očekávali. Přitom v předešlých starých Ouholicích, kdež nyní na ostrově topole a prutiny stojí, pozůstávajících několik chalup voda dočista zbořila, a ti lidé, as z 30 duší, v jedné zahradě na stromích na lešení ze chmelných tyček udělaném divou mocí božskou přes tu povodeň zachováni byli, lidé jim pomoci nemohli.

R. 1785. — — —

Téhož roku nastal štaierregirunk (sic), to jest, od slav-

ného císaře Josefa nařízení přišlo, aby se všechna země změřila, ku kterémužto měření větším dílem samí sedláci určeni a k tomu od obce dva hodnověrní muži s přísahou zvoleni byli, aby tu zem dle svého uznání, jak mnoho nést může, hádali. Poněvadž všickni ouřadníci skrze zkoumání téhož generála Wallisa, jak zpředu psáno jest, císaře Josefa víru ztratili a bez těch od obce při každé vesnici dvou mužů, jenž je volence jmenovali, nic v tom dělat nesměli, nýbrž u přítomnosti krajských komisarů a sedláků s jejich svolením, knihy založit na to musili, z čehož následovalo, že všecky daně, něco málo za robotu i desátky v jeden plat, tak jmenovanou gruntovní daň aneb urbární sraženy byly. Tuto ne již více sedláci ouřadníkům kontribučním, nýbrž ouřadníci rychtářům jakož i sedláci těmto odevzdávali. Každý měl několik vesnic pod sebou, jezdili s kontribucí do krajského ouřadu, a robotu docela přestala a své jméno téhož roku posledního oktobru ztratila. Tehdáž lid obecný všecken okřívá a z toho se radoval, neb to otroctví, kterého lid obecný v plné míře za panování Marie Theresie královny zakusil, všechno přestalo, však ale to dlouho netrvalo. Též Josef před sebou klekat a lidi věšet, též všem pánům ruce líbat zapověděl. Stalo se, že nám Bůh všemohoucí toho tak přívětivého, pravého otce své vlasti, císaře Josefa z tohoto světa všem jeho poddaným k zármutku povolati ráčil a po něm jeho pan bratr Leopold velikou od stavů slávou na císařství korunován jest byl a vrchnostem zase jejich privilegia předešlá v některých punktech povolil, a pomalu po něm dosednulý František k robotám nebohé již svobodné sedláky přitáhnout jest připustil.

Roku 1790. — Usnul v Pánu ten o své poddané starostlivý císař Josef, toho jména druhý, který královal jenom devět lét a několik měsíců, mnoho dobrého prostému lidu přece vyjednal a udělil, začož mu Pánbůh jeho duši milostiv a odplatou buď. On se rozstónal ve Vídni, kdež také po křesťansku umřel a pochován jest.

Roku 1799. — Byla opět velká povodeň s ledem, kte-

rý zase náramně silný led s hřmotem dne 23. februáru se strhnul a voda okolo pivovaru šla a všudy kry s sebou nesla. U nás k sloupu zvonečkovému na čtvrt lokte vystoupila a opět na zahradách a gruntech škody dosti způsobila, protože když byla opadla a zem rozkvasila, zase silné mrazy přišly, skrze které mnoho stromů, zvláště švestkových, v kořenech v nejlepším užitku zmrzlo a poschlo. Příčina tak často velké vody nyní jest, že je od ostrovské strany všechna na naši stranu sehnána a sevřena. —

Roku 1801. — Tento rok skončila se vojna s Francouzi, která trvala skrze osm let s naším dvorem; náš císař František z toho měl, že mnohé krajiny a přitom římské císařství ztratil a francouzskému Bonapartovi Napoleonovi postoupiti musel.

Téhož roku 1801 mnoho ovoce, zvláště švestek jest bylo, na obilí jenom tak prostřední úroda, pšenice platila tehdáž za 8 zl. 30 kr., žito 5 zl., ječmen 4 zl. 30 kr., chmel se též prostředně urodil a platil zprvku 6 zl., pak k posledku při sv. Martině na 3 zl. spadnul.

Roku 1802. — Napadl na den sv. Jana Nepomuckého sních, a tak mnoho, že žita a pšenice pod ním ani vidět nebylo, a to s takovou zimou, že tehdáž jedna žena stará, jakožto matka k svému synovi, který tenkrát u našich Jindřichů ve dvoře sloužil, to jest u Prahy v Či- nicích, přicházející na tu svatojanskou do Prahy pouť navštívit jej šla, jenom již od toho dvora sotva půl hodiny u Bonic do rána na cestě zmrzla. Jinší lidé na tu pouť z dalekých krajín přicházející, poněvadž v ten čas vždy jistě teplo jest a také před tím dnem jest bylo, napolo zkřehlí po Praze chodili, čehož jsem já sám se svou ženou druhý den jdoucí domů pasábl zakusil. Obilí, zvláště jaře, skrze ten sních, který se třetí den rozpustil a na to tepla následovala, hojně se urodilo, ovoce, jablek a hrušek dosti bylo, ale obilí přece ještě výš, to jest pšenice na 11 zl., žito, hrách na 7 zl., ječmen, oves na 5 zl. stouplo, a chmel až na 15 zl. poskočil.

R. 1803. — Naši Jindřichovic ten dvůr s výdělkem

čistým (mimo outraty) 6000 zl. prodali, a poněvadž takové hospodářství pořád výš vystupovalo, a pro drahotu nic jsme koupit takového nemohli, tedy z té příčiny jsem se zase na ten statek pustil a do Ouholic zpátkem šel a pachtýřům za propuštění polí 1565 zl. platit musel.

— — — — —
Téhož roku noclehoval u mne na vejstupku generál Mercandin s krajským litoměřickým. Příčina byla nepřiležitý přívoz u Mirovic 19. februáru.

Roku 1805. — Opět drahota po Novém roce počala, pšenice na 16 zlatých, žito též tak a ječmen na 12 zl. platilo. Skrze počínající chudého pražského lidu bídu a v chlebě již nedostatek samy magistrát a gubernium žito kupovaly, mlynářům pražským prodávaly a taxu na chleba snížily. Počínající se bídě drobet spomoženo jest bylo proto, že ten valor i v Litoměřicích svou platnost míti musel, přes to všeckno přece zase v měsíci aprílu pšenici 17, žitu 16, ječmenu 10 zl. platilo. Nato po svatém Janu Křtiteli následoval nedostatek v obilí, že již nebylo. V tom čase slavné paměti kníže zloňský poslal a peníze rychtářům dal, aby šli a zač dostat mohou obilí kupovali, kterým on jako otec na svých některých panstvích chudému, již napolo mrtvému lidu jest pomáhal. Pak po žních k svatému Bartoloměji spadlo, — — — — —. Drahota ale obilní přece zase povstala, z příčiny taky rozmáhajících se bankocetlí.

Roku 1808. — Opět se počala silná a neslýchaná vojna, která nikdy jindy předtím krvavá tak nebyla. Předně se dělaly od našeho dvora náramné přípravy, lid sebrán mladý i starý, svobodný i ženatý, třebas od tří dětí, i mladý hospodář z živnosti pod jmenem landver jíti musel, přece ale francouzské síle odolati nemohl, poněvadž armádu sám osobně císař francouzský Napoleon jest řídil a své generály k vítězství přísně jest napomínal. Náš nyní jenom rakouský, ne již více římský císař na bezpečnější místa ujížděl, poněvadž francouzské vojsko přímo do Rakous s nevypravitelnou silou jest táhlo. —

Hnedky u Vídně svedena byla patálie, při které našeho lidu přes 60 tisíc padlo, a druhá patálie mezi Brnem a Jihlavou se v krátkých dnech opět tak krvavá strhla a Francouzové beze všeho šturmu do Vídně s celou slávou vtrhli a Rakousy i s Moravou sobě podmanili. Císař František byl přinucen, aby s velkou ztrátou pokoj dělal, a musel francouzskému kterékoliv jemu příležitost a k libosti jsoucí krajiny postoupiti. Pak ten tak ouhlavní nepřítel našeho dvora v krátkém čase, nežli rok minul, našeho císaře o jeho princeznu za manželku požádal, v čemž mu odepříno býti nesmělo. Tak se také skutečně stalo. —

Roku 1812. — Poněvadž již bankocetle všechny zkasírovány byly a těch nových, totiž šajnů, jenom pátý díl vydán byl, nastala taková bída o peníze, že se nebyl člověk v stavu vydlužit 50 zlatých, protože jich žádný neměl. Bylo leč něco mezi židmi a u některého handlíře, mezi sedláky vesměs všudy prázdno, v žádné skoro vesnici 100 zl., v celé vsi nebylo. Dobytky a jinačí věci na zaplacení daní podávali, mnozí hodní sedláci jenom při polovici dobytku zůstali. Jestli ale přece někde peníze byly, psalo se za 100 hned 150 a za 1000 hned 1300 zl. Laciného dobytka dost. Hodná kráva, která na bankocetlích byla za 3 aneb za 400 zlatých, teď byla za 30 zl. Maso hovězí za 12 krejcarů libra — — — — — Ouroda byla, málo ale sypalo, a daně císařské všeliké přibývaly a vrchnostenské též zvýšeny byly více na šajnech než na bankocetlích; z té příčiny sedlákům to sloužit ani nemohlo.

Roku 1813. — Toho roku v aprilu kníže Kinský v 30 letech věku svého skrze prudkou jízdu s koně spadl a do smrti se zabil, jenom asi 3 hodiny živ byl. Dobrý pán! To se stalo ve Veltrusích naproti myslivárně.

HLAS r. I, č. 25 (25. ledna),
č. 26 (26. ledna), č. 28 (28. ledna 1862)

△ V Praze 18. února.

My máme přece konštitucí vzdor všem pochybnostem a sice velmi zdravou, totiž my Češi v Čechách, Němci ale ne, a jak to s ostatními národnostmi vypadá, nevíme. Musíme již tomu uvěřit, vzdor tomu, že nás „Presse“ a ocasníci její o tom stále přesvědčují, vždyť nám podal nový důkaz pan profesor Rochleder, a pan profesor je medicinae doktorem a musí tomu tedy rozumět. Je to pravá maličkost, že pan profesor dal studujícím po buršáckém plesu prázdniny, po národní besedě ale nic, — jak povídám, pravá maličkost, nás ale těší, neboť jsme tím ujištěni, že máme my Češi zdravou konštituci, že nás jedna noc nestrhne a přední kulturní nemoc, rýma totiž, že patří u nás k nemožnostem. Má osobní radost nad tím jest sice zkalena okolností, že mne rýma skutečně již přes čtrnáct dní souží, takže jsem ani sám na národní besedu jíti nemohl. Vidím z toho ku svému zármutku, že nemám tu pravou českou povahu, že nejsem dost národní, a může mne ledva potěšiti myšlénka, že musí býti nemoc má mimo kulturní také aristokratickou, poněvadž pan hrabě Salm také nejspíše jen kvůli rýmě na národní besedu nešel. Nevím sice, proč pan hrabě sdělil obecenstvu důležitou tu zprávu, že na besedě nebyl, „cesty ale mohou býti rozličné“, chceme-li, aby se o nás také někdy mluvilo, a „si hic et ille“, když pan hrabě, proč bych já nezpravil veřejnost o tom, že jsem rovněž na besedě nebyl. Někteří zlomyslníci tvrdí sice, že pan hrabě učinil to z nenávisti k naší národnosti, a aby vrstevníci a němečtí spolušlechtici jeho jej snad nepodezřívají; tomu však nemohu víry přikládat, neboť vědí ti pánové dosti dobře, že nestojíme v ob-

čanské své pýše o ty, kteří nemají tu čest, že patří k nám.

Musím vám sdělit něco nového. Může být, že se ještě pamatujete — nepamatujete-li, neškodí, — že v Praze umřela před málo léty mladá německá básnířka Kateřina Kloučková. „De mortuis nil nisi bene“, — vzdor vši křesťanské lásce musím však přece těm statisícům, kteří o tom nevědí, krátce sdělit, že slečna ta, šlechetně zapíravši český původ svůj, psala se Klaucek. Možno, že měla dívka ta dosti ducha, možno, že i nějaké spisovatelské nadání, dualismus jejího nepřírozeného vychování, vštěpování německého ducha na českou mysl, udusily však talent ten a zahubily jej zcela. Po smrti její vydali sebrané verše, — prázdná sláma, provozovali její dramatickou hru „Hunyady“, — nešťastný pokus. Možno, že rodina česká chce míti slávu z německých plodů dcery své, zkrátka, novinami vyhlašováno na postrach Praze, že zanedlouho provozovati se bude drama nové „Tarakanov“, dopracované doktorem Virgilem Grohmannem dle plánu z pozůstalosti básnířčiny. Dospělo to skutečně až ku zkouškám na jevišti. Zde však utrpělo dramatické posthumní nedochůdce bolestnou porážku. Herci způsobili celé rozvětvené spiknutí proti tomu, že se mají státi kmotry dítěti, které ani jednoho večera nepřezije. Sešlo s provozování.

Inu, nedaří se té německé literatuře u nás, i vynikající representanti její brkají a klopýtají, či snad skutečně půda naše jejich krokům nesvědčí? Alfred Meissner píše nešťastně sprosté feuilletony do „Presse“ a o Karlu Egonu Ebertovi tvrdí pověst s bezpečností, že je spisovatelem rovněž sprostého pamfletu „Böhmische Kolatschen“. Prvější vychází ve Vídni, tyto vyšly někde v říši, důkaz nový, že máme zdravou konstitucí, silný organismus, který vylučuje vše škodné a zbytečné. Jsme německým výtečníkům povděční, že vyvázejí odpadky za hranice a domácí náš vzduch zdechlinami svými znečistit nechtějí!

Besed českých po venkově množí se den co den. Ves-

ničky, ve kterých mimo muziku o výroční pouti nebývalo dalších zábav společenských, místa často sotva třicet stavení čítající pořádají své české zábavy a sezvou sobě hosti z blízka a z daleka. Pražské listy přinášejí pak zprávy o události té, pro venek zajisté důležité, a vyjmenují často i některé vynikající besední hosti. Dosvědčuju panu hraběti Salmovi, že jsem jeho jméno nečetl také v žádné zprávě o některé české besedě venkovské. Zato čítáme tím častěji jména Lukes, Přerhof atd. Pánové ti působí mnoho, velmi mnoho a každý práci jejich uznává; proto však přece není zapotřebí, aby užíváno bylo ve zprávách oněch výrazů fantasticky přemrštěných, pánové dotýční zajisté sami se usmějou, čtou-li na základu besední deklamace nebo zpěvu maivní chválu, že „jsou heroové“.

V Praze nemáme novinek mimo překvapující rozmnožování se obecných nosičů. Je jich tak mnoho po ulicích, že mníš, že se stal každý druhý člověk vedle nosičství soukromých svých svízelů také nosičem obecných balíků. Vidíš mezi nimi také pyšně vykračující a velmi sebevědomé šarže se zlatými růžemi a zlatou prýmkou na límcích. Na rozích kývá na tě dřevořezbou okrášlená reklama, přistoupíš a čteš: „Rudolfa Mroska vysoce povolený ústav nosičů zavazadel, balíků a jiných královského města Prahy.“ Nuže, dostane-li se panu Mroskovi výsady na všechny b a l í k y královského města Prahy, nepochybuju, že bude míti pěkný výdělek a lidé jeho právě tolik práce, jakž nadějně dřevořezbou na ohlášce Mroskově naznačeno, ano že tito ani nestačí. Někteří stále na neplnění rovnoprávnosti naříkající vytýkají nosičům, že mají odznaky své (P. P. I., Prager Paketträger-Institut) pouze německé a soudí dle toho, že my Češi nemáme tolik „balíků a jiných“ jako Němci. Bylo by věru velmi pěkné, kdyby měli nosiči na jednom rameni písmeny české, na druhém německé, bylo by to alespoň privilegované rovnoprávnostní ramenářství a první krok tím učiněn k vyplnění přání „Bohemie“, by „každý člověk v Čechách byl utrakvistou“. Tyto dny

rozesílal český jeden list čísla svá na ukázkou některým moravským obcím. Jedna odpověděla naivní žádostí: „Es wird ersucht, benannte Zeitschrift in deutscher Sprache anerschicken zu wollen.“ Až budeme utrakvisty, vyhovíme prosté takové prosbě, budeme sobě musit však nechat záležitosti na klasické němčině při tom „anheršikování“.

H L A S r. I, č. 50, 19. února 1862

△ V Praze 22. března.

La jeunesse c'est la débauche! Naše žurnalistika jest zajisté ještě mužem velmi mladým, s růžovými sice lícemi, proto mu dává žurnalistika německá tolik štípaných hubiček, s bujarou sice silou v kypřících oudech, přece ale jen mužem velmi mladým, a již sobě zařizuje i bankety! Jen federalisticky smýšlejících žurnalistů sešlo se padesát, a to prý jich pro rozličné náhody ještě mnoho scházelo. Ty můj bože, kdyby se byli sešli i všichni ti stateční, kteří centralisací více přejou než svému spasení! Ty můj bože, co mají Češi již žurnalistů! Před půldruhým rokem dostačily ti prsty na levici a pravici, abys je spočítal, nyní má jich jediná pravice říšské rady tolik za sebou jako slunce naše odkrytých již planet! A stále a stále se ještě odkrývají planety nové a nové, brzy nebude na našem nebi ani mísťtečka více, a až se po nějakém desítiletí všechny ty žurnalistické hvězdy nejprvnějších, nejprostřednějších a nejposlednějších tříd k banquetu sejdou, nebude smít na zdraví připíjející řečník více začínat: „Pánové, sedí někdo mezi námi —“, nýbrž: „Pánové, jest jedna kompanie dvaatřicátého pluku žurnalistů mezi námi, která atd.“

Avšak tato „Ueberproduktion der Intelligenz“ má také zlou svou stránku. Jest zcela přirozeno, že mnozí jen poněkud čilejší mladíci myslí, že jejich neusedlé ještě síly právě dobře se hodí pro žurnalistiku mladou, nehledíc ani k tomu, že jest již samo sebou takové věnování se svatou povinností každého upřímného vlastence. S pýchou, se sebevědomím snadno omluvitelným vstoupí mladík do redakce, aby nabídl své stálé služby. Ani tomu nevěří, že je redakce již přeplněna, uražen vychází pak z redakce co neuznaný talent, a časopis má o jedno-

ho nepřítele více. Radit mu a rozkládat bylo by zcela zbytečno. Žurnály, zvláště menší, mají týž lákavý vplyv na mladíka jako divadlo. Jak mnohý krásný talent zanikl a rozdrobil se již v denním klepu žurnalistickém. U nás ovšem dle poměrů máme podobných smutných příkladů ještě málo, zato jich známe u jiných národů hojnost, čítáme dojemné příběhy o nešťastných těch lidech, a právě nyní vypravuje „Revue des deux Mondes“ životopis velenadaného, jak lesklá kometa se objevivšího a zase zapadlého básníka, Henri Murger. Nalezly se ovšem i nalezají posud u lidí zcela mladých takové talenty, které jakoby pro žurnalistiku stvořeny, jí a právě jí jen rozkvětly. Pro žurnalistiku zapotřebí ale pravidelně povah již ustálených, duchů již vykrystalisovaných. Mnohý nehotový a nedospělý stává se žurnalistou, pohyblivý život jej však zachvátí, on nabude leda ještě povrchního, formálního vzdělání, stane se nádeníkem, proletářem duševním a zahyne buď tělesně co proletář, buď duševně co laciný prodajný nástroj jiných. Život žurnalistický jest pestrý, krásný, povolání žurnalistův vznešené a rovnající se všem jiným vznešeným povoláním, avšak dráha je zde skluzká a vyžaduje pevnou nohu, mnohému méně povolánímu stala se krása a vznešenost ta již bídným hrobem. Jak praveno, žurnalistika vyžaduje ducha již ustáleného u těch, kteří se jí zcela věnovali, neboť život její je stálý a nevždy pouze myšlénkový boj, kdož nemá dosti myšlének, nepouštěj se ani do střelby, kdo nemá dosti odvahy, aby snesl ránu nebo zajetí, nepostavujž se naproti nepříteli. V životu tom nastávají doby, kdy se ti jediná ocel tvá, ostré péro, z rukou vyrve, kdy naproti tobě postaví zcela jiné válečné stroje, proti kterýmž nevystačí více myšlénka ostrá a péro ostré, kdy tě zachvátí přemocně předsudek, kdy bojuješ i protrpíš více pro svobodu a právo než vojín na bojišti skutečném.

A kdož, i ten nejbohatší, může vědět, že vystačí mu až do skončení práce, kterýžto konec spadá u žurnalisty obyčejně s koncem života, že podrží až k hranici té

všechnu svou svěžest? „Jsem jako zrno pšeničné na mlýnském kamenu, až budu rozetřen a rozemlen, — nuže pak přijde zrno jiné!“ — praví Konrad Bolz ve Freytagových „Novinářích“. A kdo mu stojí za to, že nečeká naň práce Sisyfova, že stánek jeho již již upravený a zapevněný nestrhne vždy zase bouře nová, že osení jeho nerozbije a nerozvěje tatáž strašná bouře ještě přede žněmi a že nebude míti mnohdy ani, čím by se nasýtil a kam by hlavu položil. Avšak žurnalisté musí býti, neboť žurnalistiku musíme míti. Zkoušej ale každý síly své, než se na pole to odvážíš, pakli jsi se ale jednou již oprávněn odvážil, věz, že zažiješ, třeba zlými příhodami stíhán, tolik okamžiků krásných, že ti přemnoho zase nahradí!

Hloupá věc, že jsem se pustil z veselého banketu do chladného rozumování! Slunce hned, hned zase mrazivo — pravý april! O banketu samém podaly české listy ale obšírné zprávy a německé vypožadovaly na překlad několik centů úvodních znamínek. Mne ty obšírné zprávy skutečně potěšily, jsou důkazem, že se u nás smí již nejen tisknout, nýbrž i — ! — psát. Dříve ovšem mluvil na veřejných místech také leckdo, a někdy i dosti ostře, a nikdo mu nebránil, poslednějši nejspíše proto, že obyčejně člověk taký byl již v policejní červené tobolce zapsán co „unschädlicher Schwätzer“ (kvůli rovnoprávnosti bez překladu). Taková zpráva novinářská jest zvláštní druh národního policajství, totiž toho, kterémuž již „Čas“ — — ale smekněte přece před J. E.! — vrchního komisaře určil. — Když se mluví o „Času“, má se smeknout! —

Za to bych ale „Čas“ prosil, aby nám, když již vrchního úředníka dle své úřední pravomocnosti určil, nyní dovolil tolik autonomie, bychom aspoň sami jmenovati mohli pro národní policii ty ostatní orgány, zvláště ty tajné, totiž ty, kteří sice jsou a svá Numera Exh. mají, ve veřejnosti ale odelhávají. —

Cože jste povídali? Reakce? Nic že jste neřekli? Odpusťte, já to slovo slyším již po delší čas, takže mně stá-

le v uších zvoní. Každý je vyslovuje, vzduch se zdá jím
býti přesycen, já mu ale přece nevěřím. Jarní slunce
usmívá se již tak pěkně, a ti, kteří mluví o reakci, mlu-
ví s takovým humorem, že — eh! Sbohem!

HLAS r. I, č. 82, 23. března 1862

△ V Praze 29. března.

„Německo tak dlouho vzdychalo po hlavách originálních, a nyní, kdy je má, neumí sobě jich vážit,“ stěžuje sobě kdesi satirik Lichtenberg. U nás se děje podobně. Ze všech stran se objevují na českém nebi nové hvězdy, mezi námi noví originální geniové, a my sobě jich právě tak málo vážíme, jako těch náročných kamenů, kolem kterých kráčíme s lhostejností až urážlivou. Jen já činím výminku, jen já sobě všímám mladých těch talentů a vyberu sobě leckdy někoho z nich, aby se mu obecenstvo obdivovalo. Nejsem ale satirikem jako Lichtenberg, a takž se mně stává, že nenazývám ty nové hvězdy naše „originálními genii“, nýbrž jen „silicet-rozумы“, čili „malými lidmi“. — „Neškodí, když se někdy chorobné literární výrůstky tak jako společenské odhalí, jest to celku jen na prospěch,“ praví opět Lichtenberg.

Odpusťte, že dnes právě Lichtenberga cituji, není jinak možno, neboť čítám často jeho „Parakleton, čili důvody, jimiž se potěšiti mohou oni nešťastníci, kteří nejsou žádnými originálními geniemi“. Jest mně věru potěchy takové zapotřebí, neboť vím velmi dobře, že geniem takým nejsem, vždyť jsem jen tak jednoduchým feuilletonistou, který musí čekat, až se nějaký skutečný genius naskytne, který by péru jeho pak k arabeskám „pod čárou“ posloužil.

Tamhleten pán, který právě naproti nám kolem rohu zahýbá, — ne ten starý, ten mladý, co tak nahnutě ulicí spěchá —, ten je takový skutečný genius. Dozvěděl jsem se teprve ondyno, a to jen náhodou, o tom, že jím jest, on sám to ví, ale již dávno, a zdá se, že týmž řídkým ostrovtipem, kterým poznal sama sebe, také mou psychickou prostřednost již prohlídl, neboť na můj uctivý

pozdrav (mámf tu slabost, že vynikající lidi pozdravuji) hodil jen tak lehce hlavou. Jsem myšlénkový aristokrat a literární robotník! Řekl bych obecenstvu jeho jméno, bylo by ale právě tak moudré jako teď, neboť hvězda ta má jméno ještě zcela neznámé, ani o to v spravedlivé své pýše nestojí, aby vůbec jméno měla. Avšak hle! — Několik kroků od nás se zastavil s jiným mladíkem, snad také geniem, kdož to může vědět! Musí to být ale genius trochu menší, neboť onen větší mu podává jen konce prstů na pozdrav s výše naznačenou aristokratickou lehkostí.

„Servus,“ praví menší.

Větší ani muk, stáhne jen obočí, smračí oči, takže obličej jeho vypadá nadmíru duchaplný a zajímavý. Bože co si asi myslí! Zajisté to nějaký duchaplný aforismus o marnosti pozdravů a všech sociálních forem vůbec. Jakž bych mohl jím se zalesknout?

„Co pořád děláš, jak se máš?“ praví menší.

Přestávka. „Hm!“ Další přestávka. „Hloupý svět!“

Jsem ohromen. Jaká to zralost, když může člověk říci o celém světě, že je hlup! Jaká to klidná objektivnost, mnoho-li železné megace spočívá v jediném tom „hm“!

„Co říkáš dnešním časopisům? Jsi srozuměn s českými našimi žurnalisty?“

„Já jimi opovrhují!“ Cítím, jak se mi krev žene studem do tváří, oči se kalí, dech se zatajuje.

„Ty poslouchej — mm — mm — přijď dnes ku ‚Kuchynkům‘,“ pokračuje větší, „chci ti něco — tentonc — důležitého. As za půl hodiny!“ Rozejdou se. Větší se nakloní zase kupředu a letí jako šíp kuší mrštěný. Musím sobě rychle oběhat vše, abych mohl také brzy ku ‚Kuchynkům‘, snad budu tak šťasten, že z toho „důležitého“ také něco zachytnu. Člověk jest beztoho poukázán k tomu, aby se o nejdůležitějším dozvěděl jen za dveřmi několika velkých pánů nebo zasvěcenců. — — —

Přišli jsme pozdě. U ‚Kuchynků‘ sedí as šest mladých geniů kolem stolu v živém hovoru. I zde jest ten náš první patrně zase největší. Hovor obrací se sem i tam,

mladý velikán mluví málo, velmi málo. Sedí nedbale rozložen, ruka „psychického“ útvaru probírá se v dlouhých světlých vlasech, opět zamračené oko hledí přemýšlivě k protější zdi, zajisté že ji proniká, že zalétá jí někam daleko, vysoko, odkud možno svět v celé jeho nicotě přehlídnout. Když přece mluví, stává se to o maličkostech s velkým pathem, neboť jest v životě lidském velmi důležité, aby každá maličkost byla všestranně probrána, a když mluví o něčem velkém, jest jeho řeč zcela biblická, totiž samé „hm — hm“ nebo „eh — eh“, neboť velký muž promyslel všechny velké myšlenky, jemu ani nenapadne, že by jich nebyl někdo jiný rovněž tak promyslel jako on, a kdo nepromyslel, beztoho by neporozuměl.

Mluví se o poměrech sociálních. „Největší myšlenka je bez odporu, že by bylo všechno dobře, kdyby každý člověk všem svým povinnostem dostal, to je největší myšlenka, ať říká kdo chce co chce!“ Ostatní přisvědčují.

Mluví se o poměrech literárních a o literátech. „Naši literáti — hm — žádný není velké myšlenky schopen! Kdybychom neměli v literatuře Kollára, neměli bychom nikoho. Avšak takto Slováci nemají mimo Kollára také nikoho, — trochu Štúr, ať říká kdo chce co chce, v jeho národních písních je myšlenka!“ Potřeboval deset minut, než svůj výrok po všelikých přestávkách dokončil.

„Ten člověk mluví zde každý den o velkých myšlenkách,“ praví náš soused důvěrně k nám. Ten člověk, jaký to výraz!

Mluví se o politice naší i světové. Ty nejpodivnější kombinace lítají sem a tam, dráha Napoleonova je na čtvrt roku zde již napřed odhalena a určena, člověk by tomu ani neuvěřil, kdyby největší nepodotkl, že musí „o tom něco napsat do Paříže“. Naši politikové jsou samá nedochůdčata, neschopni velké myšlenky, zrovna tak jako literáti.

„Ty poslouchej, musíme vydati nějaký almanah,“

praví největší k jednomu menšímu, který se stále nutí, aby mluvil ve vtipech. „Já ti dám myšlenky, ty to napíšeš. My je seškandalisujem!“

„My jim dáme, my je zrychtujem!“ zní ve svorném sboru.

„Nazveme, — můj bratr píše do Máje — nazveme svůj almanah tedy April!“

„Bravo!“

„Aby to bylo hodně vtipné, můžeme začít první báseň, já už přemýšlel, třebaš:

„Byl první april — to je pech,
to je pech — a já jsem Čech!“

„Bravo!“

„A opováží-li se kdo, aby proti nám vystoupil, budem o něm roztrušovat, že se zaprodal Rusku nebo vládě!“

„Bravo!“

„Dnes jsem udělal vtip,“ podotýká jeden mladší.

„Číst!“ A menší vyndá tobolku.

„Mám meštěstí,“ praví zase náš soused. „Dnes jsem již na čtvrtém místě, a všude ten člověk svůj vtip předčítá!“

Veselost se rozmáhá. Největší začne zpívat v nějaké řeči, již nerozumím.

„On zná vždy několik slok z písní, jimž nikdo nerozumí,“ praví soused mefisto.

Největší počíná deklamovati Fričova „Roháče“.

„To deklamuje každý den,“ dí mefisto.

Zpívá se, deklamuje, mluví. Největší má vše za špatné, on sice neřekne, co by sám dělal, ale — —

Nazval jsem ten a podobné druhy mladých našich vlastenců „malými lidmi“. Není divu, že malí ti lidé tak rychle soud svůj o všem pronášejí, jsou malí, krev jim vstupuje lehčeji do lebky a soudí tedy také rychleji. (Opět Lichtenberg!)

Není také divu, že se ku své kolosální nevědomosti nikdy nepřiznají, neboť jsou to lidé budoucnosti, doby

nové, a tomu už je velmi dávno, kdy platil za filosofa
vyznávající se — „že nic neví“. (Také Lichtenberg!)

H L A S r. I, č. 89, 30. března 1862

△ V Praze 10. dubna.

Dobrosrdečný, velmi dobrosrdečný velebníček Chr. Fr. Fischer, emer. diakonus v Preči, sedl si ku svému stolku; tvář jeho měla sváteční výraz, kolárek byl odložen, pohodlný župan splýval volně kolem lidumilných oudů — patrně, že nechce dvojctihodný ničím tížen býti, že chce myšlénkám a citům vytáhnouti stavidla. Zaboletť jej, že se mluví v Poznaňsku polsky a německy, a že proto mnohé nepřátelství a rozkvašení myslí povstává. Přemítal dlouho, jak by pomohl, konečně to projede jako blesk jeho hlavou. „Našel jsem!“ zvolal nadšeně s řeckým filosofem, nevyběhl ale jako tento nah z lázní na ulice, aby spoluobčanům zvěstoval důležitý svůj nález, neboť Německo není Řecko, v březnu je ještě chladno, a pak by se také snad neslušelo, aby dvojctihodný objevil se spoluobčanům svým v Adamově galauniformě. Naopak on zasedl do svého pokoje, odložil kolárek, oblekl župan a vydal rozkaz, že není pro člověčenstvo doma. Pak vzal péro z bílé holubice a namočil je v tučné mléko lásky k bližním. „Myslím, že nic lidského mně není cizím,“ pravil s Terencovým sousedem a psal o Němcích a Polácích, kteréžto poslednější skutečně za lidi má. Dopsal a vytisk ve Wittenberku černou černí na bílém papíru pod titulem: Ein Versuch der Beantwortung der Frage: „Wie ist der Sprachstreit in Posen für beide Parteien vorteilhaft und radikal zu schlichtem?“

Dvojctihodnému musil nějaký radikální prostředek připadnout, vždyť je Němcem a sám praví: „Neměli bychom my, kteří jsme v jiných věcech již tak mnoho vynalezli, také zde nějaké narovnání nalézti?“ I vzpomněl sobě na slova, jakáž pronesl Abraham k Lotovi:

„Drahý, nenech povstati hádku mezi mnou a tebou a mezi mými a svými bratry. Není veškerá země tobě přístupna? Drahý, odděl se ode mne. Bydli po mé pravici, budu bydlet po levici tvé dle dávného způsobu; a mír budiž mezi námi!“ Zásada byla nalezena a dvojctihodný vzal Strickera, Volgera, biblického Šalomouna, francouzského Claparèda, Dietericiho, Grunera, Gutsmutsa, Brockhausův slovník konversační a ještě jiné knihy, a vypracoval návrh svůj na čtyřicet čtyry tiskových stránek prostřední osmerky. Jádro celého návrhu jest: Nechte Němce v království Polském do Pruska (Poznaňska) a za to právě tolik Poláků z Pruska do království Polského, nechte Němce z Kurska a Livonska do Prus a za to právě tolik Poláků z Prus do Kurska atd. se vystěhovati. Čili jinak: Nechcete-li mít v Poznaňsku boj o svou národnost, nuže vystěhujte se jinam!

Rada to velmi jednoduchá a příjemná, pravé Kolumbovo vejce. Není pochybnosti, že opustí Poláci milerádi kvůli dvojctihodnému přečskému diakonu své dědictví po otcích, svou vlast, vždyť se pro ni dosti již krve naprolévali, a pak podá toto stěhování se národů tak krásné obrazy pro Lipské ilustrované! Geniální badatel jest myšlénkou svou sám tak překonán, že chce zaříditi ihned spediteurský spolek, který by Poláky co nejdříve z Poznaňska vyvezl. Spolek dá každému ještě viaticum, asi sto tolarů. Již je vidím ty rozradované Poláky, jak skáčou blahem, že obdrželi palety na vystěhování se z vlasti! Dobrý je ten pan Fischer, ale naivní, až hrůza naivní.

Není pochybnosti, že pan Fischer dobře to myslí. On miluje všechny lidi, dobré i zlé, stará se o ně, ač na př. sám se přiznává, že „nemá sice s Poznaňskem pranic co dělat“; on dovedl německou svou mysl i tak přemoci, že uznává práva národností a důvody jeho pro ně vybrány jsou z nejlepších právě běžných. Pan Fischer měl ale malér, že mu Abraham a Lot se svými stády a pravicemi a levicemi napadli.

Neuposlechnou-li Poláci, myslí pan Fischer, že budou

dojista poněmčeni, neboť hraničí více s Němci než soukmenovci, a „soused chce souseda seznat, jest zvědav, jaké je tento osobnosti, jak mluví“ atd. Litvané pak nesílí Poláky, neboť přidají-li se vůbec k některému většímu národu, přidají se z a j i s t é k Němcům. Jak zbytečně slaví tedy Polska své sbratření s Litvou!

Z naivní brožurky té by se mohlo ledacos ještě vybrat pro obveselení mysle všech těch, kteří nejsou v politickém ohledu více mládenci bez vousů. Krásně na př. zní následující věty: „Obapolní naši předkové pochybili tím, že Němci vynikli po Baltickém moři příliš daleko k východu, Poláci pak po Vartě příliš daleko k západu. Obapolným našim předkům může se chyba ta prominouti, neboť neměli ještě žádných zeměpisných map, žádných pohraničných celních úřadů atd.; my ale — — —“. Celní úřady a mapy wolfenbüttelského pana Holle zajisté určí Poláky, aby Němcům ponechali Poznaň; spisovatel spatřuje toho dobrý začátek v tom, že Poláci vybíjeli teprve před nedáv-
nem Němce z Varšavy. „Věc ta nebyla žádný zázrak, nýbrž zcela věci přirozenou, ptáci vyštípou také ty, kteří k nim nepatří.“ Poláci jsou tedy dle p. Fischra na pravé cestě ve Varšavě, a jisto jest, že také v Poznaňsku pravou cestu mastoupí, totiž že se odtud vzdor své většině vystěhují, už kvůli božímu míru.

Ruská vláda prý přistěhovalé Poláky zajisté ráda přijme, jen když se budou dobře chovat, a to prý tito musí, myslí pan Fischer. Ostatně kdyby se Polákům v Rusku ještě nelíbilo, má novou radikální radu; mohou prý se všichni vystěhovat do Ameriky, radí pan Fischer. Aby svou národnost tam zachovali, mají se usadit se-
středěně, a nikoli podobně roztrousit, jakž učinili „hlou-
pí Němci“, praví pan Fischer.

Pan Fischer podotýká, abychom ještě jeden příkladek uvedli, že Poláci nesmějí očekávat, že budou v Poznaňsku sesílení vystěhovalci ruskopolskými. „Nemám žádného polského sedláka za tak hloupého, aby prodal hospodářství své na ruské půdě lacině a za to drahé v Po-

znaňsku koupil.“ A což Němce království Polského má za tak hloupé?

Nepochybujeme, jak již praveno, že opustí Poláci milerádi svou vlast kvůli dvojctihodnému přečskému diakonu. Aby ale politik tento ještě jistěji pokračoval a Poláky ještě nezvratněji přesvědčil, radíme mu, by kvůli uznanému „exempla trahunt“ zkusil svůj prostředek zatím jinde. Ať zařídí jen spediteurský svůj spolek a začne „v malém“. V obou Lužicích je na 200.000 Slovanů nám blízko příbuzných, v Prusku je přes 22.000 Čechů a Moravanů, — mohl by si za ně vzít 222.000 Němců z Čech a Moravy. Loučení by bylo sice těžké, kdyby to ale musilo být — — Dobrou noc, pane Fischer!

H L A S r. I, č. 101, 11. dubna 1862

△ *V Praze 26. dubna.*

Právě jest tomu rok, co jsme skončili zasedání prvního nestavovského zemského sněmu. Bylo to radosti a výskání na Pětikostelním plácku, když byl sněm ten zahájen! Nikdo netušil, že bude míti tak příliš brzký, krásný konec, že se dítě musilo jen proto narodit, aby rodiče jeho mohli ve Vídni co užší říšská rada dědictví nastoupiti. Leckdy sobě zajdu ku plácku Pětikostelnímu. Je tak tichý, němý jako dvůr montserratského kláštera, kroky moje, ač skorem bázlivé, duní a budí ozvěnu. Zde stojí tedy ta česká sněmovna, kde se rokuje, — či ne, nerokuje se, také uvnitř je tak ticho a mrtvo jako na prostranství venku. Okna jsou zavřena, záclonami zahalena a lesknou se mdlobou bělmem potaženého oka. Nikde ani človíčka, jen dole mezi vraty stojí nepohnutě stříbrem lemovaný portýr, díval se nejspíš na nebe, nezvěstuje-li snad některá jasnější záškleba nové rokování sněmu. Zrak jeho bloudí po tichých protějších budovách, vleče se líně po dláždění a chodníku — konečně utkvěl na mně, v patrném podivení, jak a proč zde máhle člověk v čamáře. Rychle smeknu klobouk a pozdravuju uctivě, vždyť je to portýr české sněmovny a člověk neví —! Ohlíží se, nestojí-li někdo za ním, podívá se na portál, neděkuje-li nějaká karyatida, která tam není, pak ale se usměje, pozdvihne pomalu ruku a salutuje.

„To je dnes teploučko!“ pravím, abych vůbec něco ze zdvořilosti řekl.

„To je! To je pravda, ale nevím, nevím!“ a dívá se zase na nebe.

„Hmhm, mhm!“ pravím zase já důmyslně a dívám se taktéž na nebe, kteréž se potahuje olovem. „Vloni jste

měli v tu dobu již po práci, myslím totiž s českým sněmem! Nevíte, kdy bude zase svolán?“

„To zde nevíme!“ salutuje a jde dovnitř.

Ano, právě tomu rok, co jsme počali, když už jednou ten český sněm rozpuštěn byl, já a užší rada říšská „drobné klepy“ dělat. Není divu, že jsme za rok mnoho nezpůsobili, neboť v tak vážných dobách nemůže se feuilletonisováním vůbec působiti mnoho; avšak přece jsme tak mnohého pozlobili, tak mnohé mužné, ano i nevinně dětské srdce rozkvasili, což poslednějši mne skutečně bolí. Nu když se stalo — stalo!

Je to ale parno! Musím svléknouti jarní svrchník, — i ta hůl žižkovka stává se v parnu těžší! A z Malé Strany je tak daleko po mostě na Staré Město a po nábreží až na Žofín ku květinové výstavě! Půjdu raději stinným Oujezdem a podívám se na nově objevené rodiště Máchovo. Dříve „vynašli“ několik domků po ostrově kampsském, v nichž prý se ve všech Mácha narodil, na některé chtěli už upravit pamětní tabulku, nyní ale připravila farní matrika všechny ty domky o slávu a naznačila č. 400 na Oujezdě co pravé. Měl jsem skoro strach, že to bude na úkor malebnosti nějaký dům větší, více špitálu než rodišti básníkovu odpovídající. Domek ale vypadá vskutku dosti nuzně a dobře na rodiště českého básníka. Dole malá hospůdka, s druhé strany vchodu hokynářský krámk, jedno poschodí o čtyrech as oknech, nad ním dvě zaskleněné mansardy, z nichž v jedné se Mácha narodil. Nyní víme již s jistotou, kde zazdíme pamětní tabulku. Bude zase národní slavnost a Mercyho tělesní orgán, jenž pracuje dle Schillerova „haben die Kärner zu tun“, vytiskne opět zcela původní a geniální myšlénku, že žádná národní slavnost nepadne hotova s nebe a každá že se musí aranžovat.

Nyní ale tedy do výstavy! Těším se každého roku nevýslovně na květinový ten zápas, na ten báječně krásný háj stromovin a ty záhony nejpestřejších, nejvzácnějších květin. Neobyčejně vlažné počasí letošního dubna

přičiní také mnoho ku slávě výstavy, tropické květinčky zapomenou spíše na vzdálenou, teplou svou vlast a nedojme nás nemile zvadlost mrazem spálených barev. Květinná výstava musí se více než jedenkrát navštívit. Zvláště letos, kdy první dnešní návštěva musí tak krátce vypadnout, neboť máme toho tak mnoho ještě, co bychom rádi spatřili. A hned zvečera abychom se již odebrali na Petřín, odkudž spatříme prý ohňostroj na Řípu.

Raketami zvou tamější okolní obyvatelé Pražany ku společné slavnosti, a českou Prahou ozývá se heslo „Na Říp!“ Po všech rozích lákají červená písmena a potkávající se známí určují sobě beze všech dalších dotazů, že se sejdou ráno na dráze. Nepřijde-li mečas, bude řípská slavnost velkolepá a památná. Takřka nepočetný mužský sbor zapěje do čarovných luhů českých chorály, snad že mnohé tóny ty zapadnou v širou, kyprou pláň co símě přeúrodné. S Řípu budeme hleděti v kraj probuzelý, vděčně českou osvětu přijímající, na tisícera obydlí, v nichž bydlí tolik ryzých, věrných českých duší.

Časopisy přinášejí již historické přehledy všeho, co se na Řípu dělo, počínajíc od časů, kdy praotec Čech se svými na výši té první stany zarazil a teskným zrakem k jihovýchodu hleděl, odkud mu vysoké sloupy dýmu zvěstovaly poslední „sbohem!“ bratra Lecha.

Je tomu již hezky mnoho let, co se Češi „vetřeli“ do žírných vlastí povltavských, a sice nikoli na újmu těchto, neboť praví i Ninger úvodně ve své literární historii české, již bychom všeho zdaru a především polepšení přáli, že „staří Čechové nebyli národ divoký“. Přeju zajisté všemožného rozkvětu podobně rozumnému a včasnému podniku, jakým je vydávání „Dívčí školy“. O jejím prvním čísle, Ningrově to právě podotknuté literární historii, jsem ale přesvědčen, že není tak psána, aby působila výdatně na dívčí srdce, především pak aby vůbec obdrželo děvče dost jasný pojem o historii české literatury.

△ V Praze 12. května.

„Dvě postele v jednom pokoji“ bude se o svatojanských dnech v Praze tak zhůsta opakovati jako na jevišti. Poněvadž však v skutečnosti hraje se bez nápovědy, půjde veselá ta fraška zajisté mnohem líp než v divadle, extemporovaných vtipů bude mnohem více, také u zpěvných hostů našich více harmonie a náhodou snad i novější rozuzlení. Již mizí všechna pochybnost, že všichni členové zpěváckých spolků, kteří na vyzvání „Hlaholu“ Prahu navštíví, řádně ubytováni budou, mnozí stanou se na krátký ten čas členy rodin, budou mít svou domácnost, — já bych na místě některé milostenky na venkově svému Amfionu sotva dovolil, aby se v národní slavnosti účastnil, může přijít do zajímavé rodiny, seznat ještě zajímavější dcerky, — Praha je tak krásná, má tak mnoho skvostů, snad by sobě později ještě jednou do Prahy zajel pro nějaký ten skvost. V leckterých hostincích budou pravá zpěvácká kasárna, kamž se bez čepobití uložiti mohou, a kdež ani domů přijíti nemusí, třeba by neměli povolení zvláštního k tomu.

Slyšel jsem také již zvláštní obavy vyslovovati stran svatojanských dnů, na př., „že bude po ulicích trochu příliš mnoho čamar, je jich beztoho již dost — inu, je prý to móda, až pomine, pominou i čamáry!“ Ano ta móda! Nikdo neví, proč a odkud přichází, náhle je zde jako ta květoucí dívka z báječných krajů, jako jaro. Tato vlastnost módy svědčí ale nejlíp, že čamara není pouhou módou, neboť víme při ní i proč i odkud. Módu nedovedl posud vlastně nikdo dobře definovat. Jediný Falke naznačil bytnost módy nejlíp a nejostřeji svým blyštícím se výrokem: „Móda jest, co konečně samo

z módy vychází.“ Dle toho by ale nošení čamáry opět nebylo pouhou módou. „Co jest to móda?“ — „Aj, vždyť sama sebe mezná!“ dí jiný, a řekl tím právě tolik, jako moralisující Falke. Móda jest zkrátka podáním, okamžitou tradicí. Poněvadž pak každá tradice jistou nutnost v sobě zahrnuje, abychom se s ní na roveň postavili, musíme se i módě podrobiti, kteréžto podrobení naznačujem obyčejně otřepanou frází: „Móda jest tyranka.“ Ovšemže ten ženský chameleon, módou nazvaný, jest tyrankou, ale tyrankou většinou milou, málokterému zcela lhostejnou, lidskému citu pak na všecken způsob velmi potřebnou. Jarní slunce nás vyhřívá, odložili jsme starý, ošumělý zimní šat a oblekáme se v nové látky jarní. Jako je ten jarní luh pestřejší než sněhová lada, takž jsou i jarní látky pestřejší než zimní, řídíme se dle přírody, dle změn své mysle. Již v tom velí móda, kdybychom ale ani změn v přírodě neměli, lidský duch přece by sobě vymýšlel změny, módy, potřebujeť módu jako bezmyšlénkový lión, procházející se po pražských Příkopech, cigára, aby nic nemyslil, nic nedělal, a přece myslil, že něco dělá. Móda je prý horší než daně! Možná skorem, ale příjemnější, zakládáť své panování na ústavu zakotvenou v samolibosti lidské, a kdy sobě občan sám daně ukládá, platí je rád i bez exekuce. A exekuce nezná móda leda ve formě neorthografických, avšak moderně a pěkně linkovaných krejčovských kont, kteráž ovšem mnohou ctnou hlavu četné rodiny nepřesvědčí o mém výroku, že je móda příjemnější než daně.

Zabředl jsem trochu hluboko do „Zlatého dna“, což mně ale redakce tohoto „nejmodernějšího“ českého listu odpustí. Spíše ale snesu výrok přísné kritiky, spíše výrok, že nejsem člověkem, než výrok nejvyšší morální rozhořčenost ve mně budící, že — —, či ne, to je přece něco zcela jiného, než rozsudek literární a rozsudek nad humánností, když někdo řekne, že je čamára pouhá móda. Nebohá čamáro, jsi prý módou, a scházejí ti přece nejhlavnější vlastnosti módu vyznačující: Nepřecházíš

ve výstřednost, a „nejvznešenější“ naše kruhy, módu udávající, nechtějí tě ještě za vlastního syna uznat! — A takž bych byl obohatil českou literaturu krátkou apologií módy a čamáry! Přispíšil jsem sobě, poněvadž vím z bezpečného pramene, že z jednoho duchaplného českého péra vyjde co nevidět důležitá „apologie lásky“, — konkurence mohla by mně uškodit! Ledaže bych paralysoval „apologii lásky“ nějakým „lyrickým herbářem“.

Vraťme se ku svým hostům venkovským, kteří zajisté neřeknou, že těchto „čamar je trochu příliš mnoho“.

Doufám, že jim zde bude volno a příjemno, mnohého bude první cesta do Musea, nebo do výstavy umělecké, nebo do výstavy výher národní loterie. O první myšlénku k památnému podniknutí poslednějšimu hádají se již nyní, jako se hádalo sedm měst o Homéra. Čest ale právem přísluší dceři Nového Bydžova, slečně Rosenberkové.

Snad se také pobaví hosté tím, že se sejdou někde s některým z oněch 250 kontoáristů, které pan Haase do Průmyslové jednoty kvůli neudržení rovnoprávnosti hodil, nebo že seznají, jak je v české Praze již ta milá rovnoprávnost důkladně provedena. Přijdou-li náhodou k zemské hlavní kase, kde se jim loňského roku české kvitance — *slibovaly*, řekne jim některý vládnoucí pán tamější, že „českou kvitanci vyžadovat je vlastně pouhá marota.“ — Jak by se ale skutečně rovnoprávnost způsobem velmi praktickým a důmyslným provést mohla, učí jedna nedávno vyvěšená firma pražská: „Dienstbotenanfragsprotokoll pro služebné.“

Potěšitelno jest, že také Němci našli pro ty dny sobě závaží, kteréž zavěsí co protiváhu české národní slavnosti. Aby se nemusili totiž zlobiti po ulicích pro množství čamár a klobouků, které se vzdor všem západo-kulturním kázáním přece nijak nechtějí podobat buršáckým čepicím, zajdou sobě zcela tiše do auly a budou zcela tiše slavit svou „Fichtefeier“. Podivno, dříve sobě všímali Fichte ledva na jednotlivém katedru pražské filosofické fakulty, Uhlanda leda v zápůjční knihovně,

nyní musí dobří ti páni najednou se nechat ctíti „tichými“ slavnostmi, kteréž zcela tichounce mají rozkřičet, jak měmectví v Praze bujné a přirozené květy má. Každá naše národní, a zajisté vždy místná a přirozená slavnost považuje se hned za demonstraci, protivné nám listy bijí na poplach, hořekují a nadávají, že z těch demonstrací ani nevycházíme. Naše slavnosti nemají ale ani slabého odlesku oné schválnosti a demonstrativnosti, jakou mají slavnosti německé, pro nejexklusivnější kruhy upravené. Necháme jim milerádi všechny jejich „Fichtefeiry“, nedivíme se ani, že se v nich také právě narozený „spolek pro německý dějepis v Čechách“ účastní „celý“, divíme se ale taktu jejich, že u nás pokládají za hříšné, co u nich svatého.

H L A S r. I, č. 132, 13. května 1862

△ V Praze 19. května.

Kdyby mně dal někdo jmění Monte-Christovo, abych jím ve prospěch národního našeho života působil, nevzal bych je za tyto tři slavnostní dny. Nechť někdo zkusí a hledí komandem či penězi něco podobného zřídit, svede snad tolik a tolik tisíc lidských mašin dohromady, udrží snad několika sty uniformovaných strážníků vzorně mrtvý pořádek, docílí ale nanejvýš nějakou nudnou parádu, slavnost v škrobené kravatě, s obligátním potem a umdlením, pro něž toužebně konec „slavnosti“ očekáváme, — o poesii ani památky, poesii nedovede zaplatit ani komandovat. Toho nechť sobě všimnou všichni ti, ku kterýmž z protivné nám strany s patrnou radostí poukazováno, že se nesúčastňovali. Jakkoli je mám každý milý, i ten nejsprostší, nejchudší, jen když skutečně české srdce má, když nehlásí se k nám ze zisku, když přichází puze vlastním, neodolatelným citem svým, bez očekávání jakýchsi výsad či vůbec předností, takž může zase každý jiný ubezpečen býti, že nepřijdeme k němu s nabízením výsad, s prosbami, že věru nestojíme o ty, kteří nejsou s to pochopiti naši pýchu, oprávněně se zakládající v tom, že patříme k národu slavnému, jenž třeba malý jsa, dokázal již v historii právě tolik co národové největší, jenž bojoval kdys s báječnou takřka udatností řeckou, jenž dovedl pro myšlénku vznešenou se vykrváčet, jenž nejčistšími, čistě duševními prostředky sama sebe zase záhubě vyrval a sobě k uznání takému dopomohl, jakémuž dětinské počínání protivníků vpravdě ani o vlas ujmouti nemůže. My jsme všichni mezi sebou rovni a uznáváme jen přednost těch, kteří duševně vynikají a o národ značné

zásluhy mají, my nepotřebujem aristokracie dle nahodilého rodu, kde máme tolik vznešené aristokracie duševní, my nepotřebujem, kdy se u veřejnost objevujem, representantů z blaseované třídy salonních starších a mladších lionů, všichni našinci dovedou rozumněji a salonněji representovat z přirozeného jim českého jemnocitu než onino z dlouhých návodů. A nejlepším důkazem bratrskosti, rovnosti, ušlechtilosti byla slavnost naše třídení. Nechtěli jsme učinit demonstraci, chtěli jsme míti pouze slavnost národní. Byla to slavnost našich snah důstojná, dobře ale, dovede-li leckomu demonstrovat, že panující proti nám předsudky jsou právě jen předsudky lichými.

Na jarním luhu našem národním vykvétalo dříve již mnohé kvítí něžné, milé, avšak přece jen luční, nízké a skromné. Nyní se již objevují květy mohutné, krásou oslnující. Slavnost na památku Karla Havlíčka byla rozkvětlá Regina, řídká, překvapně krásná, byla by chloubou každé země.

Přiznávám se, že jsem ještě rozechvěn, že lyrickým naladěním dovedl bych spíše napsat hymnu než referát. Myslí mou táhnou posud ty uchvacující, jasným kovem zvučící mužské sbory. Je mně stále ještě, jako bych seděl pod tím vysoce klenutým, tmavomodrým nebem, jako bych hleděl v steré ty vesele šlehající plameny, odrážející se v tisícerych lesknoucích se očích rozradostněného množství, kteréž se Žofínským ostrovem hemží.

Koncert v Novoměstském divadle byl velkolepý, nad očekávání zdařený, jemu však po bok postavil se zpěvácký večer na Žofínu. Viděl-li jsem při prvnějším i nejstarší, „nejostřílenější“ lidi slzeti, mohu zase říci, že jsem neviděl na Žofínu ni jediného, který by byl radostí neplesal; bylo mezi námi také několik Němců, kteří řídké, v Praze posud neznané pochoutky umělecké oučastni býti chtěli, — dle jejich spokojené, překvapené tváře mohl každý seznat, že bylo vše tak zdařilé, že se musilo líbiti i menašinci.

Tiše ubíral se průvod z Apolla k ostrovu. Táhnoucí

množství a vlající prapory naznačovaly sice slavnostní účel, důstojnost však, s jakou se vše dělo, svědčila nejlíp, jak málo jednalo se zde o demonstraci proti komukoliv, neboť kdyby se bylo chtělo demonstrativně oučinkovati, bylo pro takové množství zajisté dosti hlučnějších prostředků po ruce. Se zpěváky šla síla jiných lidí, nikde však výtržnost, nikde nepořádek, chovali se naši tak rozumně, tak vzorně, že dokázali úplně, jak dostačujem sami sobě, abychom udrželi mír a řád.

Na ostrovním konci mostu vypínala se vítací vysoká brána, skvějící se v barvách slovanské trikolory, hlásající heslo „Hlaholu“: „Zpěvem k srdci, srdcem k vlasti.“ Prapory spolků rozvěsily se kolem rozšířené tribuny, na níž byla dříve vojenská kapela hudební kusy provozovala. Ostrov byl již dávno obecenstvem naplněn, nebylo takřka stolku ani sedátka více, když se i zpěváci usadili.

Vzdor tisícům přítomných byli jsme jako jediná rodina. Steré pozdravování vzdor tomu, že jsme se byli snad v týž den již někde viděli, přívětivá, nenucená úslužnost, upřímná bratrskost v každém oku. Moravan, Čech, Slezák, byli bratry bez otázek, odkud a kdo; uvědomění, že jsme synové jedné matky, slavilo své vítězství. Zde se děkovali hosté svému hostiteli za poskytnuté přístřeší, onde zase zachytil Pražan kvapícího slavnostního pořadatele, aby mu alespoň krátce vyslovil své díky a radost svou, že směl pohostiti tak rozmilé lidi. Když pak začaly podvečerním jasným vzduchem poetické sbory se roznášeti, když pozdravující telegramy stihaly se jeden po druhém, když konečně kruhy plynových plamenů ozářily celou místnost a vířící hudba nejmilejší nám písňě hrála, tu dostoupila radost nejvyššího stupně a v mocném chóru, avšak s pietou zahřmělo veškeré obecenstvo naše „Hej Slované!“ Okouzlující byly to hodiny! Nad námi husté listí košatých stromů ozářené k průhledné jasnosti, k brčálové zelenosti, jen místy lze nad hlavami prohlédnout k čarokrásnému, hvězdnatému nebi, — a kolem nás usmívají se blažené

tváře, dívají se na nás upřímné oči, plnozvučné písně letí, rozléhají se po tiché Vltavě, trouby hlásají břehům blaženost naši!

„Kde domov můj“ zahučí náhle nad námi. Všichni vstanou, hlavy jsou obnaženy, — nemožno se více zdržeti, obecenstvo pěje s sebou, se všech rtů plyne jako zbožná modlitba vroucí píseň k drahé, nade vše milované matičce vlasti.

Srdce je plné, hlava povznáší se však hrdě, oko hledí k nebi, jako by tam spatřovalo lesklou fatamorganu, obraz krásné budoucnosti. —

Světili jsme svůj máj, první máj, vzájemné lásky naší čas.

H L A S r. I, č. 139, 20. května 1862

△ *V Praze 2. června.*

„Bratři,“ oslovila nás přední básnířka česká, duchaplňá Karolina Světlá, když zarážela první stříbrný hřebík v mohutný prapor Sokolův, „bratři!“ zajásal praporečník náš, převzav drahý náš poklad ze štědrých rukou dam. Slovo to není pouhou frází, mezi námi nenalezáme šetřeného rozdílu stáří či stavu, hlavní zásadou Sokolův jest bratrskost, a bratrskosti té není zavedené při cvičení a výletu všeobecné týkání jedinou známkou zevnější.

Bratři Sokolové měli včera první svou, avšak nejvýznamnější slavnost. Outlé ruce ženské zasvětily nám prapor, na kterémž se skvějí význačná hesla, kázící vlastnosti mužné a občanské, jichž v život uvedení veškerá vlast naše vzkvésti musí. „Střídmost, svornost, spravedlivost, lidskost, bratrství a rovnost, svoboda,“ zahřmělo ohlasem ze sterých úst tak plně, tak přesvědčivě, že nemohlo jinak než z hloubí srdce vycházet. A co se v českém srdci jednou zakořenilo, nevyhyne a nezvadne, — leda by srdce zvadlo.

Slunko se rozesmálo a se slunkem to modré daleké nebe. Radost se rozhostila po smědých, opálených tvářích bratrů Sokolů, a radost ta sdílela se od Pražana Pražanu. Dlouhá a široká ulice před Apollem, sokolím hnízdem, je přeplněna lidstvem, sotva že by jablko propadlo. Sokolové se houfně slétají, uvnitř panuje čilý život, řada se pojí k řadě, četa k četě, zakrátko je vše připraveno k slavnostnímu výletu. Již vychází první četa z budovy, sokolí péra na kloboucích mihají se větrem, bílý šat, červená košile oslnují zrak. První četa razí pomalu dráhu, tu objeví se u vchodu statné postavy praporečníků, krásný prapor se rozvine a po prvé zašumí ve

volném vzduchu bílý sokol v červeném poli. Klobouky letí do výše, tisícové „Sláva“ hučí prostranstvím. Praporeční četa hne se kupředu, víchr hází praporem, dlouhé fábory pohrávají sobě s vousatými tvářemi nejbližších mužů. Mladý vůdce velí pochod, a ku čtyřem stům stejně oblečených členů kráčí ostrým tělocvičným krokem ku Žitné bráně. Všechna okna jsou obsazena, brána a bašty jakoby posety, za branou opět množství lidu a opět volání: „Sláva Sokolu! Sláva starostovi Fügnerovi!“ Husté kotouče prachu povznášejí se vysoko nad stromy, sta lidí plní silnici před, vedle a za Sokolem a zpívá neunavně naše písně spolu. Cesta rychle ubývá, v Nuslích nás vítá hudba, lid, v Michli pěkná brána, střelba, srdečný pozdrav. Již unikáme silničnímu prachu, pestrý pruh vine se po ní cestou, již vidíme i krčský háj, cíl své tělocvičné procházky, a před ním hluboké řady očekávajícího nás lidstva. Za všeobecného jásootu vcházíme do háje. As po dvou stech kroků zarazíme, četa odděluje se od čety. Četa praporeční postaví drahý svůj znak ku stromu, kolem něho postaví se členové, podají sobě ruce a rozšiřující se znenáhla utvoří velké kolo, po jehož kraji rozloží se co malebná obruba. Ostatní čety upraví a rozhostí se tímto způsobem. Kolem každého kruhu nahromadí se množství diváků, hostů pražských i venkovských, starých i mladých, děvčat i žen.

Milostné naše kmotry, které byly dopůldne prapor Sokolův zasvětily, dostavily se již dříve v kočářích na místo výletu. Pro ně se upravil vedle praporu velký koberec, na němž se po nějaký čas umístily, pokud Sokolové odpočívali a se silnili. Posilnění to bylo dle místa a okolnosti ovšem dosti skrovné a střídité, avšak střídmost jest jedním z předních hesel Sokola. „Neškodí, že je to pivo dost špatné,“ zahoukne jeden, a výrok ten stane se nezvratným článkem dnešní naší víry; vysmáhá, prachem naplněná hrdla přece se svlaží. Odpočinek netrvá dlouho. Po hře v míč, kterou se některé mladší dámy bavily, vzchopili se Sokolové ku cvikům zábav-

nějším. Největší veselost působilo vyhazování plachtou, čínské a jiné hravé prostocviky. Mezitím zpívali v nějaké vzdálenosti členové Hlaholu zdařilé sbory.

Sokolové se částečně rozletěli po háji, dámy se procházely po otevřeném návrší, aby užily i krásné vyhlídky i dálkou mile ztemněného zpěvu. Veselost byla všeobecná, bratrské chování Sokolů učinilo i cizejší obecenstvo přítulným, neznámí připíjeli sobě na zdraví a na svornost. Ve všeobecný hluk rachotily střelné rány z rozestavených terčů, prodavačky vyvolávaly losy na perník a koláče, vozkové výskali, venkovští hoši byli po stromích, aby jaksi i svou samorostlou gymnastickou dovednost osvědčili, mladí dráteníci měli bohaté žně, bylo to zkrátka jako o národní slavnosti „Hvězda“ v poněkud zmenšeném vydání. Kruhy Sokolův musily být často obnovovány, neboť obecenstvo se vždy zase do nich vetlačilo, a zvláště kolem praporu hemžily se vždy ženštiny, prohlížejíce a obdivujíce jej.

Skoro již za soumraku zavzněl roh vůdcův, zovoucí k cestě zpáteční. Rychle uspořádal vůdce, pan dr. Tyrš, opět řady a čety, a Sokol hnul se za zpěvu a ostrým krokem zase ku Praze. Po cestě pozdravovaly opět hudební sbory a na mnohých místech vypalovány jsou i ohňostroje.

Vlastní zahajovací slavnost Sokola byla tedy vesele skončena, jsme přesvědčeni, že to veselý počátek šťastné budoucnosti. Nyní nám nastává doba cvičení a učení se, — neboť i společné výlety, jichž bohužel nemůže mnoho býti, jsou jen pro cvik uspořádány, — nyní splníme původní heslo své, rázné „Tužme se!“ Sokol nemá nepřátel, neboť jich svým vzorným chováním nezasluhuje a nikdy nezaslouží. Jeho členové budou se vždy chovati důstojně, předpisů svých poslušně; takových, kteří by vzdor slibům učiněným přece proti stanovám jednali, beztoho by řádní Sokolové mezi sebou nevytrpěli.

Po venkově zakládají se taktéž již české tělocvičné spolky, zajisté že jim i rozumní občané i dotyčné ouřady

při blahodárném působení jejich všemožné podpory poskytnou. Některé jsou již zřízeny, divím se ale, proč volí sobě různé názvy, jmeno „Sokol“ bylo by zajisté i pro ně nejvhodnější.

H L A S r. I, č. 153, 3. června 1862

△ V Praze 18. čerona.

Letějí procesy,
letějí nad námi,
bože, věčný bože,
co to bude s námi —

tak to šumělo a vířilo kolem mne, tisícera ústa šeptala slovo „proces“ a tisícový ten šepot dohromady duněl jako procesový hrom. Byl to ovšem jen sen, vždyť by mne nebohého mohli leda proto odsoudit, že se ten nebo onen slavný úřad mé škrabanici neusmál. Jsemť člověk zcela nevinný, dobrosrdečný, milující celý svět, Vídeň i Podol, centralisaci i pana školního radu Mareše, a také jsem to dokázal již tím, že jsem u př. o poslednějším pojednával již několikráte s patrnou láskou. Jak dalece jest sen ale skutečností, byl také můj proces skutkem, a právě mně sdělili soudcové, že vzhledem k mému dřívějšímu bezouhonnému životu a k tomu, že jsem nejspíše byl jen sveden, trest můj je zmírněn na pouze dvěstěletý žalář, a co do trestu peněžního že mám pouze zapravit všechny státní dluhy naše. Žalář bych ještě snesl, pomyslím sobě, ale s výměrem peněžním by krejčí můj a pradlena nebyli snad spokojeni. Zadám tedy hned rekurs, — ve snu jde všechno rychle, — a za minutu je zde také již odpověď. Vyšší instance mne pochválila, že jsem sice velmi hodný člověk, vytýkala mně ale, že to není ode mne hezké, že chci být jediný netrestaný žurnalista český, totiž opravdově a ne časově český, a za tu pýchu že přidávají k dřívějšímu výměru ještě ztrátu národnosti, a poněvadž nemám žádného doktorského diplomu, také ztrátu křestního listu. Byl jsem důvody překonán a radostí k slzám pohnut,

neboť nemohlo se mně více přihoditi, co ondyno, kde kdosi veřejně na mne ukázal prstem, pravě: „To je ještě jeden český žurnalista, který nebyl trestán,“ a druhý na to: „Ale jděte, to není ani možná!“ Jak praveno, byl to milý krásný sen, tak krásný, jaký asi byl sen Davida Kuha, když byl zvolen za poslance do zemského sněmu. Znáám ten sen jeho, neboť pan David Kuh mluvívá velmi často ze spaní. Byl právě domluvil první svou řeč, důmyslnou, mocnou, ohnivou, česká strana byla zničena, svíjela se zašlápnuta v prach. Genia ale uznáváme, i když nás zničil, a takž přicházel jeden poslanec český po druhém a kořil se panu Davidovi Kuhovi. Rieger mu pravil: „Vznešenče, ve vás ctí svět prvního řečníka.“ Palacký jásal: „Vy jediný jste s to, abyste vlasti k slávě pomohl.“ A David Kuh kýval hlavou na srozuměnou a neodporoval jim pranic, nybrž nechal se velmi povolně ověncit vavřinem, prsa svá ozdobit řádem Medžidie, vyzdvihnout se na ramena a ukazovat jásaajícímu lidu, a duch Kurandův vznášel se nad ním. Právě slíbil fotografovi Wintrovi, že drahou svou tvář aparátu jeho svěří, když zaskuhral duch nad ním: „Davide, Davide, synu můj, pomni, co činíš! Pro mne to bylo alespoň neštěstím největším, že se fotografický obraz můj rozšiřoval.“ I probudil se náhle pan David Kuh, — — nechme jej ale, vždyť na tom nezáleží, bdí-li nebo spí-li! My se šlechtou dobře se nesrovnáváme a pan David Kuh bude co nejdříve šlechticem, neboť platí o něm, co nechává Gutzkow svého Richarda Savage mluvit: „Nepotřebuju šlechtictví zděděného, neboť p é r e m s v ý m p í š u s o b ě s á m š l e c h t i c k ý s v ů j l i s t.“ Historie bude mluvit o něm jako o Herostratovi, který zapálil slavný chrám jen proto, aby dějepisem zvěčněno bylo jméno jeho, a letopisy právě narozených, posud ještě pro odročené spolkové volby bezhlavých německo-českých historiků oslaví jej co střed německého živlu v Čechách.

Německý ten historický spolek bude působit velmi dobře, jenže prozatím neví, kde by začal. Pokládá sice

za věc dokázanou, že v Čechách byli Němci odjakživa, že zde hned vyrostli z bahen po potopě světa, pak se ale Němci na nějaké tisíciletíčko ztratili, a těžko tedy historisovat. Pan prof. dr. Höfler, duše spolku, ovšem najde nějaké prameny, pan prof. dr. Höfler mívá ale s prameny také svůj kříž. Vydal na př. velmi důkladnou knihu o husitské době „Scriptores rerum husiticarum“, v níž se zcela upřímně horší na ty bezbožné tábority, že zásadně nevěřili tomu, čemu Kristus Pán a jeho apoštolé učili. Pan prof. dr. Höfler byl ku své rozhořčenosti zcela oprávněn, ano svědčí to i velmi krásně o zbožné jeho mysli, při vydávání pramenů nenahlídl ale dobře do pramenů těch a nemůže tedy za to, že se zmýlil, že tam nestojí, „my nevěříme tomu, čemu Kristus Pán a apoštolé jeho učili,“ nybrž „čemu neučili (quod non docuerant)“. Pan dr. Konstantin Höfler je ale spravedliv, zachází-li s prameny dějepisu českého nesprávně, nezachází s prameny dějepisu německého správněji. Kdysi vydal co pramenný spis knihu: „Das kaiserliche Buch des Markgrafen Albrecht Achilles.“ Proti němu sepsal vloni výmarský archivář dr. C. A. H. Burkhardt důkladnou brožurku, naplněnou samými „Num. Exh.“, v níž mluví o Höflerovi mezi jiným následovně: „Litujeme však, že se tak mnohé a znamenité omyly zde nalézají a že ani obsah ani forma neodpovídají pramenu, jehož Höfler byl užil. Na samovolnou změnu nadpisu, odpovídajícího pramenu, následuje úplná zvrácenost obsahu. Ku 57 listinám, které císařská kniha obsahuje, přidal vydavatel bez dalšího odůvodnění 55 listin z rozdílných částí archívu plassenburského. A jakž je mohl přizpůsobiti oddílům, jež sobě byl sám a libovolně utvořil, sdělil je hned celé, hned napolo, hned jen v nejmenší části, a dovolil sobě tím zjinačení pramenu, jaké nemůže být ani odůvodněno ani vítáno, poněvadž sdělenému schází diplomatická správnost naprosto, čehož příklad dáváme následujícím. — Zjinačování a vynechávání patří zde k úkazům obyčejným, poněvadž vydavatel, ačkoliv jej sám odporučil,

skoro nikdy dle originálu nepracoval, nýbrž chybného, ovšem krásně psaného opisu užil.“ — To bude tedy pěkná historie, ta německá historie Čech! A o těch ostatních, posud jmenovaných historících, jako na př. o doktoru Raudnitzovi, který prý ve spolku tom už zase mluvil, neví svět také ničeho. Ovšemže musí páni ti historii teprve dělat, a co se týká dělání něčeho dělaného, v tom, jak při Průmyslové jednotě osvědčil, objevuje se teprve páně Raudnitzova velikost.

My žijem a máme slavnou historii jen proto, aby se nám Němci do ní vestěhovali! To prý nám chtějí se vším učinit, i s budoucím Národním divadlem. Jistý Polák-Němec, velmi charakterní herec německého zdejšího divadla, vyslovil se alespoň kdesi: „Jen ať si vystaví ti Češi Národní divadlo, vtáhneme tam pak v triumfu.“ Bude to podivaná, až potáhnou do Národního divadla v triumfu herci němečtí, Němce-Poláka a doktora Raudnitze ve svém čele! K slavnosti té dostavíme se v národním obleku, v čamarách zbrusu nových, jichž má kvůli půjčování kníže Taxis celý sklad, — jak alespoň „Presse“ píše.

H L A S r. I, č. 168, 19. června 1862

△

Školství jest tak důležitý zájem člověčenstva, že byly a jsou stále ty nejrozmanitější systémy a návrhy školské vypracovány, počínajíc od Konfucia, jehož lebka jest nyní na světové výstavě londýnské, až po pana školního radu Mareše, jehož lebka nebude na žádné světové výstavě! Neboť zachová-li historie vůbec vážené jméno pana školního rady, stane se to zajisté jen pro jeho nepodstatný, Kolumbovu vejci se podobající výrok, „že člověk nemůže bez němčiny se státi ani kaprálem“, a pro vyjádřenou radost jeho, že se kdysi v životě svém sešel s několika bývalými svými žáky z reálky, kteří se stali desátníky a šikovateli. Pro poslednější přijde nejspíše do budoucího českého pojednání o divadelní naivitě.

Sláva páně Marešova co školníka utrpěla právě nyní velkou pohromu, jest zatemněna novým sluncem školnickým, nejmenovaným posud spolupracovníkem vídeňského „Militärzeitungu“, jenž národním školám náhle nové učitelstvo a tím i nový obrat dává. Se vši opravdivostí praví tam bohužel posud neznámý reformátor, že by se měla obsazovat učitelská místa na národních školách — vysloužilými poddůstojníky, totiž tedy desátníky a šikovateli. Výrok ten jest ovšem tak naivní, že se mu vyrovná leda nadzminěná radost páně Marešova; ani bychom také se o něm nezmínili, kdyby často písčové zrnko nebylo již způsobilo lavínu a kdyby nebylo pod sluncem všechno možno a „unterrichtsrath“ ještě sluncem meznámým pro nás.

My, kteří nemyslíme, že se Rakousko má státi vesměs jakous vojenskou hranicí, ano že i posavadní hranice vojenská jest zbytečným již ústavem, kteří očekáváme blaho Rakouska spíše od řádného vzdělání lidu než od bodáků a kanonů, kteří, ač přejeme slávě rakouských zbraní, hájících národy svobodné proti ne-

přátelům zevnějším, přece výše klademe všeliké vítězství na poli duševním, my jsme na velkém omylu, neboť „Militärzeitung“ má zcela jiný náhled. Spolupracovník její má budoucnost Rakouska již za pojištěnou, když se stane státem ryze vojenským, rakouského občana za dosti vzdělaného, když se může řádným vojákem stát. Spolupracovník ten jest ovšem zcela oprávněn, aby o národním vychování mluvil, neboť, jak sám povídá, „nechodil nikdy do školy občanské a nedostal vychování mimo školy vojenské“. A přece prý dovedl později hospodářství řídit a měl mezi svými podřízenými mnoho vysloužilých vojáků, kteří se mu velmi hodili. Možno, ano my ještě přidáváme, že jsme i v jiných oborech našli vysloužilé poddůstojníky, kteří se velmi dobře v nich vyznali. Proto by nás však přece nenapadlo, abychom jmenovali takého vysloužilce, ač nebyl-li již „před vojnou“ k učitelství způsobilým, učitelem na národní škole, právě tak málo by nás to napadlo, jako abychom jej učinili kaplanem nebo farářem. Poslednější by snad ale ani nechtěl sám školský reformátor „Militärzeitungu“, neboť nemá kněze právě rád a dodává nenáklonností tou článku svému známý ráz vojenské liberálnosti náboženské. Mluví i o moderním požadavku, „aby bylo školství odděleno od církve“, ovšem jen proto, aby do národních škol vojáci mohli co vzdělavatelé mládeže přicházeti.

Reformátor náš, vychován ve škole vojenské, nejspíše ještě za staré kaprálské hole, nemá ani ponětí o tom, jak se vychovávají děti, na které mimo školu také občanská domácnost působí, jež políbení matčino, laskavé slovo otcovo spíše určí než metla cizincova, nemá ani ponětí o tom, čím má býti, čím bohudíky také často jest učitel na škole národní. Reformátor náš chce, aby se vychovávali v národních školách lidé způsobilí ku stavu vojenskému, nikoli pak vůbec občané civilní, v pádu potřeby také zbraní schopní, a mohl by se směle školním radou stát, kdyby se jednalo o to, aby bylo co nový učební prostředek do škol zavedeno pořádné bití, u sa-

mého vojska našeho bohudíky také již odstraněné. Co školní rada mohl by také určití ony „neustranné zkušební komise“, o nichž ve článku svém mluví.

Nynější učitelé přicházejí prý do škol příliš mladi a nezkušeni, nižší reálka, učitelský kurs, léta v podučitelství trávená nejsou ničím proti zázračné té učenosti a zkušenosti, kterou člověk nabude, když vyslouží jedinou kapitulaci. Ani to meškodí, že se vrátí člověk z vojny trochu již stár na další učení se, ano i nezvyklý a nevrly k tomu. Poddůstojník umí vše, a co neumí, nepotřebuje. Mohlo by prý se na příklad stát, že by učitel měl sprovázet v kostele nábožné písně občanů; nezná-li vysloužilce varhan, však on se naučí „das bischen Orgel-schlag“, a nenaučí-li se, vždyť se může jinému od varhan platit. Český učitel na malé chudé vsi je pravý všeuměl, na kruchtě hraje varhany a housle, troubí intrády, zpívá první tenor a druhý bas, zná mnoho latiny, musí si v letě někdy i zaministrovat, leckde i místo kostelníka hostie péci, — až budou u nás učitelé dle „Militärzeitung“, bude se zvláštnímu pomocníku platit od varhan, druhému od houslí, třetímu od trub, čtvrtému za tenor, pátému za bas, šestému za latinu atd. Ostatně jest prý také mnoho kostelů bez varhan, zvláště ve východní Evropě, a k těm má „Militärzeitung“ ohled zvláštní, — což nám najednou celý účel těch polovojenských škol vysvětluje.

Známo, že jest celé velení, ano i vnitřní řízení vojenské ryze německé, němčinu se učí voják ctít co něco vyššího, poněvadž se mu v ní velí, mateřštinu svou zapomíná, nebo se v ní alespoň pranic nevzdělá, — a pak by měl mateřštinu na národních školách vyučovat, mateřštinu, kterou se nenaučil ani správně psát, ani plyně číst! Či měl by se teprve po vysloužené kapitulaci všemu tomu učit? Ovšem, co na tom záleží, vždyť rakouský Východ beztoho není ještě tak germanisován jako Západ.

Jdi, synu, a uč se moudrým býti!

PO POLITICKÉM PRVNÍM POLOLETÍ
ROKU 1862

(Dle „Bohemie“.)

První politická polovice letošního roku již uplynula. Často se ukazovala hrozivě těžká mračna, odtáhla ale zase s hanbou a dlouhým nosem, neboť jedni neměli peněz a druzí kuráže. Italiáni chtěli vpadnout do Tyrolska, nemohli ale přes Alpy Napoleonovy politiky. Z toho by byla ovšem mohla povstati vojna, ale ne velká, jenom tak pramalounká, neboť Giskra vyslovil zcela zřejmě, že by „bataliony naše ihned byly v Turinu mír diktovaly“ a pak máme Festungsviereck, který se obejíti nesmí, protože tam nepřátely zcela jistě očekáváme. Někteří ovšem tvrdí, že důvěra a láska lidu je lepší než Festungsviereck a že diktuje nepřátelům rakouským mír mnohem rychleji. — Myslílo se také, že se papež poděkuje, on ale nechce; že se Francouzové postěhují z Říma, oni ale nechtějí; že bude Viktor Emanuel na Kapitolu sedět, on by seděl, musí ale počkat, až se stane redaktorem. — V Německu bylo také jakési německé „pro nic — za nic“; do toho nám ale nic není, protože patříme k Německu.

Větší úkaz, z něhož ale pranic nebude, objevil se za posledních dnů na Jihovýchodu evropském. Když se Turci a Srbové do sebe dali a turecký Windischgrätz Bělehrad pumpardovat počal, mysleli již mnozí, že nastává Srbům rozhodující okamžik. Myšlénka ta ale sestárla již a má vrásky a šediny, neboť Vysoká Porta byla moudrá a řekla Windischgrätzovi, že neměl spálit ty Staroměstské mlejny. Také diplomacie se do toho vložila, a kam ta se už vloží, — — no, Srbové, dobrou noc! Nemůže se ovšem zatajiti, že je mír učiněn jenom na okamžik a že brzy přijde boj. Turecká vláda je sice velmi, velmi moudrá, nerozumí ale srbsky, a vždycky prý vadívá, když vláda nerozumí svým poddaným. K tomu

přichází také hloupá myšlénka národnostní, která bohudíky posud sice málo jen hlav nakazila, která se ale bohužel rozšiřuje jako chřípěcí. Na tureckou vládu sobě nemohou zajisté Slované stěžovat, neboť jich nesvlíkla ještě do poslední košile, a Srbové v knížetství nemají již práva k steskům, neboť jim není pranic do toho, co se s bratry jejich za hranicí děje. To by bylo pěkné, aby se měl bratr o bratra starat! My ale dobře víme, co to vlastně je. Srbové nezapomněli ještě dávnou svou slávu, bývalé své císařství, a chtějí se nyní zase slavnými státi. To je směšné, člověk se musí zlobit, nač potřebují slávy!

V nynějším okamžiku neujme se Jihoslovanů zajisté žádná velmoc, nač by to dělala! Francouzsko je v Mexiku, Anglicko má světovou výstavu a Pisinga, Garibaldi má rýmu, Rusko stříkačky a Feuerlöschcorps a „Humoristické listy“ nemají právě nyní času — a peněz na obrázky.

Když jsme vstupovali do právě běžícího roku, oddávali jsme se příjemné naději, že uvidíme alespoň, jak se vnitřní poměry naše rakouské co nejdříve upraví. Nemůže býti účelem těchto řádků, abychom rozebírali důvody, proč se to nestalo. Nedostali jsme se daleko, ač „Hum. listy“ dosti se namáhají. Právě nyní nemáme ani času k tomu, ani místa, abychom rakouské poměry konečně upravili. Čtrnáct dní je na to málo a místa potřebujem kvůli novým předplatitelům pro dobré vtipy. Je nám líto!

Janko.

HUMORISTICKÉ LISTY
r. IV, č. 40, str. 330, 5. července 1862

△ *V Praze 23. srpna.*

V literatuře českoněmecké je nesmírně, je úžasně živo. Známý státník p. David Kuh, přední bojovník pro právo a pravdu — pokud je německá, vydá nyní celou řadu pro nás veledůležitých a důkladných spisů. Před ostatními ale spěchá vydati „Kalendář německých svátých“, z nichž podal včera již ukázkou nějakou. Poněvadž celý svět bude jednou německý, a tedy dle kalendáře německého se řídit bude, zajímalo by snad mnohé nábožné, aby již nyní věděli, kdy jaký svátek. O Nový rok, tedy prvního ledna, v pamětní den obležení Jerusalema, je velký půst a nevyjdou žádné německé časopisy. Šestého ledna bude svátek 3 králů, Kuha, Klutschaka, Schindlera. Místo dvou velkonočních dnů bude celý sváteční oktáv na oslavení doby, kdy Čechy připadly pro věčné časy k říši německé; místo svatodušních svátků bude opět slavnost týdenní „samospasitelného německého ducha“. Šestnáctého května je Hebbel, protože vždycky jenom „v pravý čas“ mluvil; — (na oltářních obrazech bude mít Hebbel vedle sebe zvíře štětinaté a na slavnostní den jeho připadá text: „O slepém u Jericha“). 28. září, posud den sv. Václava, bude den Kurandy, protože svatováclavské koruně tak přál (oltářní obraz dle „Galerie vlastenců a výtečníků, číslo I.“ v loňských „Humoristických listech“, představující, „jak má ruce v kapse a korunu na hlavě“; text: „o uzdravení vodnatelného“). 9. října bude den doktora Krásky; text: „o ztracené ovci“. Píslingové, Kieschové a ostatní podobná havěť bude sem tam rozstrkána; text vždycky: „o devíti málomocných“. „Časy“ bude dělat do kalendáře Josef Svátek, „úkazy na nebi“ doktor Raudnitz, dle „stoletého kalendáře“ neomylně zvěstovati bude pří-

ští doby doktor Bruna. V zábavné části budou zvláštní okrasou Tagesbotovy překlady českých ohlášení nárožních, na př. „Besedníka“. Velká píle přiloží se k seznamu jarmarků.

Slavná redakce „Morgenpostu“ vydá početní tabulky, dle kterých se každý dozví, jak má redukovati cifry federalistických žurnálů, když udávají na př. počet navštěvovatelů a povozů při slavnosti Havlíčkově. Slavná redakce vynašla k tomu zvláštní klíč, jenž má tu znamenitost do sebe, že je bezzubý. S vypočítáváním povozů jde to poněkud obtížněji, slavná redakce spojila se ale se všemi koňari, kočími, kravaři, koláři, košatináři a kolomazníky, a není žádné pochybnosti, že se setká s pěkným výsledkem.

Ti federalisté dělají lidem mnohé práce (i jiné než práce literární), mnohé starosti. Kdyby věc, pro kterou bojují Severní státy americké proti Jižním, nebyla tak vznešenou a spravedlivou, čím ovšem na př. věc našich pánů centralistů není, dovolil bych sobě samovolně přirovnání, — budiž mně ale opáčný ten obraz dovolen od obecnstva, vždyť je již porovnání slovní i pojmové tak lákavé, federalisté a sfederování, centralisté a unionisté. Pyšná Unie vystaví sobě velkými peněžnými prostředky celou marinu mocných parníků, řadových a dělových lodí, na pokoření svých nepřátel. Loďstvo vypluje. Tu se přižene po vlnách mohutného Mississippi nepatrný, nízký „Arkansas“, pouhý vor, ale obrněný, prorazí celou řadu nepřátelských lodí, zničí jich několik, a výhlídka na vítězství jest zmařena. Takž také vyslali centralisté jisté velké loďstvo proti nám federalistům: okamžitou moc a nadvládu, peníze, nepřekonatelnost německého ducha; proti nim připlula nepatrná, nízká „Slavnost borovská“, pouhý vor, ale obrněný národním uvědoměním, a prorazila celé nepřátelské loďstvo a zmařila taktéž výhlídku na vítězství. Po srážce unijních lodí s „Arkanssem“ u Wiksbourgu psaly unijní listy: „A jsme-li třeba nepřátely, ctíme přece srdnatou mysl, jsme k ní spravedliví a vy-

znáváme, že sobě spravedlivost tu zasloužila.“ U nás ovšem opět jináče. Po vítězství našem — a vítězství je to zajisté, když dokáže národ, kterému se i politická oprávněnost i život upíral, že nejen žije, ale i politicky zralým jest — po vítězství tom vynalezají naši protivníci početní klíče, aby vítězství snižovali!

Mimo toto hledání kvadratury kružní budou míti ostatně nyní ještě jiné zbraně proti nám, léky homeopathické, národní slavnosti proti národním slavnostem. Dle došlého sem dopisu budou v Týništi nad Orlicí slaviti Kurandovy narozeniny, dali již šenkovnu vybílit a koupili oslavencovu podobiznu za osmdesát nových, rámeček bude také tolik stát. Pak budou moci zase referenti německých listů cvičiti se v počítání a odhádání toho „množství“, které tam docela jistě přijíti by mohlo. My nebudem kontrolovat!

Šťastné Týniště, že máš mezi syny svými také několik tak kloudných zpátečníčků a odpadlíčků! Nikdo nesmí více říci: „Což může velikého vyjít z Týniště nad Orlicí!“ Staneš se proslaveným, světoznámým, že bude každý až prstem po tobě ukazovat. A ti, kdož první porodili velkou myšlénku krásné slavnosti, zůstanou u věčné paměti, každý potkávající pozdraví je hbitě a řekne: „Bůh vás p o z d r a v!“

Mozky mohou býti rozličné! — —

Musím sdělit zajímavou zprávu, že pražští ostrostřelci ještě posud nemají českého velení, a pěchota a granátníci také ne.

H L A S r. I, č. 233, 24. srpna 1862

△ V Praze 13. září.

Není to zajisté pěkné od váženého přítele pana Kurandy, že nám jako nešetrný lékař do očí říká, že brzy již doděláme, a vzdor krátkému ještě životu že nám přece zrazuje a zakazuje, abychom života více neužívali, a především abychom se vystřehovali národních všelikých slavností, na př. slavností za příčinou oslavení českých výtečníků. Nebo myslí snad nezištný dobrodinec náš, abychom nezapomněli v pravý ještě čas na kšaft, k němuž nám tak často a s takou ochotou bohatý výběr formulářů podává? My nezapomenem, přítelínku, a napíšeme v pravý čas, že „odevzdáváme duši svou bohu a tělo své čemné hlíně české, kteráž od posledního okamžiku našeho německé říši co universálnímu dědicovi připadne“; jsme ale nevinného toho mínění, že „pravý čas“ a „poslední okamžik“ jsou ještě v dalekém poli, ba že by se pan Kuranda, i kdyby se na Methusalema změnil, jich ani nedočkal. My myslíme věru, že jsme zcela zdrávi, že nám žilami probíhá krev jarní; pan Kuranda musí to ovšem lépe vědět, an nás zná skrz naskrz, on ví i, že Turinského „Angelina“ je e p o s! Pak by nám ale měl přece ještě nějaké radovánky a národní slavnosti popřát, a bojí-li se, že bychom byli při nich příliš bujni, nechť dovede všemocností svou, aby se všechny slavnosti odbývaly v Poděbradech, tam umějí žilou pouštět.

Velkým obdivem mne naplnila udalost poděbradská. Jaký to důkladný muž, ten pan plukovník, on zná nejen dienstreglement, ale i konstituci, ano i slavnostní program: dle toho pak dal hned mimoprogramní „Hej Slované“ šavlemi „vyradirovat“. Šavlemi jen proto, že posud perořízky k úplné armatuře rakouských dra-

gounů nepatří. Pan plukovník, jenž prý bude mít velké opletání stran toho, že zná konštituci právě tak jako dienstreglement, ač to jiný pan hrabě přísně zapověděl, soudil následovně: „Rakousko je bohudíky konštituční, Čechy jsou v Rakousku, a jsou tedy také konštituční, a jsou-li Čechy, jsou i Češi. Dobrá! Konštituční občané ti usnesli se tedy na slavnosti a na slavnostním programu; usnesou-li se ale konštituční občané na měčem, nechť to již zákon nebo slavnostní program, nesmějí to rušit nebo zjinačovat, musí to ctíti co nezměnnou vůli svou, co vůli lidu. Sice by rušili konštituci a ta se v Rakousku ještě nikdy nerušila a nikdy rušiti nesmí. Pane vachmistře, voni rozumějí taky konštituci! Kouknou se tamhle na ten průvod, jakmile začne „Hej Slované!“, tak jen do nich!“

A pak má udalost poděbradská mnohé ještě výhody jiné. Časopisy nemusí se starat o pikantní předměty, deputace poděbradské nechají železnou dráhu něco vydělat. Hlavní ale výhodou jest, že mesmírně dobře působí na civil, který skorem již zapomněl, že je vláda vojenská vládou nejlepší, a který skorem již přesvědčen byl o tom, že platí na vojsko proto, aby ho chránilo proti nepříteli zevnějšímu. Takové falešné náhledy nesmějí se trpět, a kdyby se mělo ročně podle vůle pana plukovníka tolik lidí obětovat jako v mouřenínském a lidožroutském Ašanti nebo Dahomé!

Mrzí-li ale pana Kurandu národní slavnosti přespříliš, nuže, my se neopovážíme více na další. Jen ať nám dovolí ještě, abychom vsadili pamětní tabulku na rodinný dům doktora a advokáta Krásy v Unhošti. Není sice ještě mrtev, to ale neškodí, kvůli vítané národní demonstraci pokládáme jej již za zcela mrtvého, za zcela nám odcizeného. A pak ať nám odpustí pan Kuranda, pojedem-li s nějakou deputací do Kostnice k odhalení Husova pomníku. My za to nemůžeme, věru ne, tu slavnost udělali jen Němci kostničtí, a vzbudí-li páně Kurandův hněv, nechť tíží hlavu jejich a nikoli naši. My, — my sobě Husa tak mnoho nevážíme, sic

bychom byli musili jemu již dávno pomník sami upravit a nebyli bychom vyčkali kostnických Němců!

Ostatně slibujeme, že v zimě nám bude mnohem více zima a že budem o mnoho chladnější než v letě. Čechy již se polepšují a činí velké přípravy k pokání a zimě. Řeka smýjí již mnohem méně hříšných těl, po strništích tančí vichřice rejdrováka, hory jsou nahé a bory se svlékají, aby mohly pohodlněji usnouti. Ano, ty b o r y! Svato b o r dřímá sen spravedlivých, kteří ničím nepůsobili a tedy také ničím nezavinili, a vý b o r Národního divadla chce teď alespoň nějaké desítiletíčko dřímat, poněvadž se od svého zvolení tak nesmírně namáhal. Aby ale i mezi blahým spánkem dále působil, budou na oponě Prozatímního divadla podobizny všech členů výboru, aby vyzývali obecenstvo i spisovatelstvo k stejné horlivosti a činnosti, prvéjší v návštěvě, toto v básnění.

V Prozatímním divadle bude pro opery také zvláštní orchestr, totiž buď páně Koubkův nebo Komzákův. To je dobře, uslyšíme alespoň místo starých mozartovských a dosti známých již arií wagnerovských, meyerbeerovských atd. nejnovější válčíky, polky, trampolky a mazurky. Z posledních dvou ročníků konservatoria mohl by se sice sestaviti orchestr zcela slušný, nač ale to!

H L A S r. I, č. 253, 14. září 1862

△ *V Praze 27. září.*

Zítřka máme posvícení, to znamená právě tolik, jako bychom řekli, že máme v Praze svátek a neděli zcela takovou, jakými je sto ostatních svátků a neděl do roka, jenže právě den ten jsme sobě ze zvláštní maroty oblíbili jmenovati „posvícením“. V Praze máme vlastně posvícení dvoje, jedno tak zvané císařské a druhé svatováclavské, jež bychom mohli kvůli lepšímu rozdílu nazvati také královské čili autonomní nebo národní. O prvější vlaje se svatovítské věže černožlutý prapor, a Pražan říká, že co o době činžovní mají vlastně jen „domácí páni posvícení“. O druhý nevlaje nic, autonomie nemá ještě žádný prapor na svatovítské věži. Přál bych sobě ale, aby autonomní posvícení naše (bohové a němečtí žurnalisté mně nový ten nález autonomní odpusťtež) bylo v smutné Praze trochu veselejší. Pak by se snad žebrácká polívka mého dnešního rozmaru posvícensky ošafránila. O kéž je každá řádka moje dnešní jako posvícenská husa tučná, a libá vůně z ní kéž proniká nad čáru a zlíbí se těm, již rozsuzují dle paragrafu nad čtrnáctidenním žalářem s postem o první pátek! Z tučnosti té vyplýval by alespoň prospěch pro mne, že bych byl dříve s dnešní prací hotov. A skutečnou prací těžkou jest zajisté někdy zaměstnání žurnalistovo, krušnější než chléb vdovin, trpčí než slzy sirotků. Bože, čím vším český žurnalista býti musí a čím vším býti nesmí.

Především musí mnoho věděti a zvědět, neboť má obecnstvu vypravovat denně alespoň dvanáct sloupců, a kdyby nevypravoval, budou o kvartál abonenti šetřit zlatek, pečetního vosku a poštovního. A zase nesmí všechno věděti, neboť pak by se vyhnul všem trestům

a naše bohyně spravedlnosti by musila jít na pensi, procházet se s pensionisty po baště, a z „paláců“ jejích bychom musili udělat kavárny nebo — české školy. Někdy je to velké neštěstí, když žurnalista něco nevěčasně zví a poví, ma př. takhle některou Košutovu proklamaci.

On musí býti velmi upřímným, sic by nemohl na lid svůj působit, a zase nesmí být velmi upřímným, sic by působili jiní „naňho“.

On musí býti pevný jako dub, aby se opřel každé bouři, a zase nesmí být jako dub, nýbrž jako slabý proutek, který se dovede uhnouti i nejlehčímu vánku.

On musí býti dobrým historikem českým, aby mohl parabol a důvodů užít, kdykoli potřebí, a zase nesmí býti dobrým historikem českým, sic by musil často z kůže vyletět, a to by byl malér.

On musí býti dobrým geografem, neboť musí věděti, kde je Hessen-Kassel, Kalkuta a předhoří Coast Castle, a zase nesmí ani věděti, že je Morava Čechám a Čechům velmi blízka. Z toho by povstaly svatováclavská nedorozumění a federalistické mýlky.

On musí býti dobrým statistikem, aby sobě každého dne opakoval, že je mnoho Němců v Čechách, pro které se rovnoprávnost provést nemůže, a zase nesmí býti dobrým statistikem, sic by mohl počítat hlavy a seznat, že užší rada říšská není širší.

On musí diplomaticky s patentem zacházet a diplomu zase se přidržovat, jako by naň patent měl.

On musí dobře znát přírodopis, neboť musí vědět, že bavlna roste v jižních státech Unie, a zase nesmí dobře znát přírodopis, neboť mu do toho pranic není, kde roste železo na poděbradské šavle a kde dřevo na jičínské kyje.

On musí býti dobrým finančníkem, neboť musí věděti, že rakouské dluhy nejsou tak velké, aby nemohly býti ještě větší, a zase nesmí býti dobrým finančníkem, sic by se mu mohlo přihodit, že by bral čtvrtletní subvenci tří tisíců zlatých.

On musí býti jako Abé Richard, neboť musí nové prameny a praménky pro svůj časopis hledat kouzelným prutem, a zase nesmí býti jako Abé Richard, neboť by jeho čtenářstvo mnoho vody nesneslo.

A tak dále, atd. Zkrátka, český žurnalista musí být vším, ale vším, a zase ničím, ale praničím. I dovedným stylistou musí být, aby víc zamlčel než řekne, a zase nesmí býti dovedným stylistou, sic by se mu přihodilo, co dnes mně, že by napsal článek bez vlastního obsahu. Není to arogance, nýbrž skutečná dovednost, z ničeho nic udělat — zase nic.

Ostatně nejsem jen sám tak dovedným, vždyť každého dne musí se české časopisy opírat časopisům německým, že tyto z ničeho nic dělají zprávy tak ničímné. A o nás všech zase tvrdí, že jsme z ničeho nic stvořili „gemachtes Čechentum“, toto však že zase není nic.

První biblický den tvůrčí nebyl tedy dnem právě nejznamenitějším, „vše se na světě opakuje“ a obnovuje! Dejž bůh, by i naše dávná sláva! Snad že ty „České variace“, které nad čárou tisknete, konečně o tom thematu pojednají. Myslím, že to thema je dosti národní, aby sloužilo k variaci „české“, a že jsme mimo to dosti již zakusili, aby se nejen v poměrech kýžemých, ideálních, ale i v poměrech skutečných stala nějaká variace, a aby historie novověká vyprávěla opět o nás co o národu vyvoleném. Ty můj bože, vždyť máme i dosti víry i dosti síly k tomu, a nemůže-li to jít mořem Červeným do Kanaán, nuž, ať to jde jiným mořem bouří! Pak ale musí ministeriálně gymnasiím předepsaný Pütz učební svou knihu přepracovat. Inu, papíru je dost!

H L A S r. I, č. 267, 28. září 1862

△ V Praze 6. října.

Od těch dob, co vysloveno velké slovo k Němcům zdejším: „Budte snášelivi, neboť když již jednou Češi jsou, musí také něco chtít, bez chtění není života,“ — a k Čechům: „Budte snášelivi, neboť jste neobdrželi posud ničeho a buďte tedy vděčni za tuto příležitost ku cvičení se v křesťanské trpělivosti,“ — od těch dob je v Čechách skutečně mír, klid, svatá snášelivost. Lidé putují jako v Heinově „legendě“ v bílých talárech po ulicích, blaho v zraku, plamennou lásku v srdci, a kdekoli se dva potkají, obejmou se vřele a ústa jejich šeptají: „Pochválen buď!“ Máme toho mnohé pohnutlivé důkazy, nejen burše a Sokola svorně sklouzlého stařečka zdvihající, nejen německé kasino v Praze, nejen žádost veškerých probuzelých Němců k vládě, aby volební řád zemského sněmu patřičnějši vzal ohled na většinu českou, kterážto žádost prý co nejdříve zaslána bude, ale i žurnalistiku v Čechách samu. „Politika“ káže snášelivost při ranním i večerním klekání, „Hlas“ pomáhá spolku „pro dějepis Němců v Čechách“ snášet materiál, a německá krajnějši žurnalistika dělá Němcům všemožnou ostudu, aby je jen k sebepoznání a tím k snášelivosti přivedla. Sotvaže pan státní ministr Schmerling tak důkladně českým hospodářským spolkům vytknul, že užívají schůzí k demonstracím politickým a národním, přináší již dnešní „Bohemie“ na důkaz, že se demonstrace takové vlastně s druhé strany dějou, následující zprávu z Moravy: „Děkan Stuchlý, když při hospodářské výstavě chtěl přítomné po česku osloviti, byl vysyčen. Jeden měšťan zvolal zcela přímě: „Auspitz ist eine deutsche Stadt; hier gehört es sich nicht, böhmisch zu reden.“ Že šla „Bohemia“ pro ta-

kovou zprávu dříve do sousední země svatováclavské koruny, jest velmi šetrné a naznačuje jakoby bouři z dálky se ohlašující. Jiný druh bouře, ovšemže zcela jiný druh, naznačuje jeden feuilletonista německý, radě, aby se nikdo z politických straníků fotografovati nedával, to prý bývá v „jistých“ dobách nebezpečné. Ujímá tím fotografům chleba a neučinil by toho zajisté, kdyby ptáky bouřliváky neviděl zcela bezpečně. Vidí bezpečně, avšak jen fantasií svou příliš bujnou. Nač se bát reakce, k čemu by byla? Kdyby pálila jako slunce v Sahaře, méně skutečné rovnoprávnosti pod ní nevyroste; kdyby přšela nejhustším lijákem, více procesových hub z něho se nevyklíčí. Vždyť to jde beztoho jako na kolovrátku! Sotvaže proběhne jeden procísek všemi instancemi, již se rozbíhají zase dva — tři nadějní. Jde to jako v Sokolu, jeden po druhém přes osudnou šňůru, kdo výš, tomu se tleská.

„Pod čarou“ není logiky, není konsekvencí potřebí; chceš-li, můžeš z politiky třeba k taneční zábavě přeskochit. Je to ovšem dosti divné, mluví-li kdo po Sokolu hned o bále, rovněž divné bylo ale mně, když jsem slyšel, že někteří turnéři čeští pomyslejí na společný taneční ples, a nejen na ples velký, nýbrž i na celou řadu tanečních věnečků! Tanec je sice prostocvik velmi příjemný, prostocvikům se ale věnuje z každé hodiny jen čtvrt, a nikoli z desíti hodin zase deset. A druhého dne po plesu v turnéřských místnostech ta srdcejemná prázdnota, ta pohnutlivá ospalost! Turnéř má již co taký dosti výdajů na řádné placení příspěvku měsíčního, na prádlo a šaty, na tři neb čtyry, třeba skromně rozpočtené výlety, — upřímně řečeno, nač ještě chudším členům působit výdaje nadobyčejné, nač je přimět, aby se „nutili“, nač, přemohou-li sebe nebo nemohou-li vůbec stačit, jim pak nesúčastňujícím se opatřit nespokojenost! Kdo tančit chce, může se v celé řadě masopustních zábav českých účastniti. Jsem přesvědčen, že výbor Sokola, nechť již zůstane posavadní nebo nastoupí říjnovými volbami změněný, vždy se řídit

bude posavadním svým pravidlem: „Jen nic, co se s účelem turnéřského spolku nesrovnává!“, a moje slova platí jen několika jednotlivcům, kteří ostatně posud vždy dokázali, že jsou střízlivé rozvaze přístupni.

Taneční ples srovnával by se právě tak s účelem Sokola, jako by se srovnávalo s účelem Svatobora, kdyby tento nějakému mladíku, který posud ničím talent neosvědčil, tři sta zlatých vykázal na cestu do Italie, a jiných dostatečně se již osvědčivších, skutečné právo na jméno spisovatele majících, doma sedět nechal. Tu by ovšem platil náhled, že je talent jako tuk, a kdo již tuk má, že může z něho ssáti. — Při této příležitosti dovoluju sobě skromnou otázku. Nebylo by lépe, kdyby český spisovatel co člen Svatobora raději dva zlaté měsíčně platil a v případě nezaviněné nouze pak na určitou podporu právo měl, místo aby jako posud ročně deset zlatých na jednou skládal a v případě neštěstí teprve o milost prositi směl? Milost je krutá věc a zvláště spisovateli co uvědomělému vzdělanci velmi křušna; mimo to jest milost vždy věci výminečnou a závisí často od osobních choutek a náruživostí udělovatelů. Oprava stojí jen nepatrnou změnu stanov a při změně té mohl by se zároveň vzíti ohled na zřízení menších příspěvků ročních. Těmito by nadskočilo značně prostředkům Svatoboru, jehož základní jmění již jen znenáhla narůstá!

H L A S r. I, č. 276, 7. října 1862

△ V Praze 18. října.

Učená hádka mezi českými historiky a spolkem zpytatelů německých dějin v Čechách již začala. Jsou tu ovšem zbraně nerovné, neboť což můžeme my nebozí se svým Palackým, Tomkem, Gindelym, Zapem, Malochem, Vocelem a jinými nepatrnými, nedůkladnými zpytатели dějin českých naproti věhlasné mase, pravím mase důkladných učenců německých. Spolek německý čítá bohudíky skutečných učenců několik set, zajisté to počet tak úžasný, že se mu nevyrovná žádná jiná společnost učená po celém světě, včítajíc třeba i členy její méně učené. Mezi Čechami a Italií byly již mnohé paralely činěny, nyní máme paralelu novou. V Italii je v každém malém městečku nějaká učená společnost a má hezký počet členů. Německá historická společnost česká vynašla také v každém menším městečku sílu učenců a vozí je po forách co nové členy své do Prahy. Velký to důkaz slovanských talentů. Noví učenci ti jsou většinou z poněmčené krve slovanské, mnohého z nich mohl ještě otec „v zkoušce z češtiny dobytí sobě vysvědčení výborné“, ano u mnohého stávala kdys nad kolébkou jeho ještě matka česká, a nejdelší paměť jeho sáhá v doby, kdy jinak než česky ani neznal se vyjádřiti. Velmi lichotivé to pro slovanskou krev! Že se z neponěmčených Čechů podobné množství důkladných učenců vyvinouti nemohlo, má svou příčinu v německých školách, v utlačování českého ducha, v germanisování, ač dovolují-li výrok takový naši historikové němečtí.

Jen odvážlivosti od praotců zděděné mohu to přičítati, že jste se pustili v jakýs učený zápas s makedonskými tlupami. Podávali jste „příspěvky k dějepisu

Němců v Čechách“; jimi jste čelili k důkazu, že nebyli Němci v Čechách vždy pány. Vyvolali jste první učnou hádku, boj začal, musím vás ubezpečiti, že nestojíte příliš skvěle. Německá společnost vyslala proti vám jednoho harcovníka do „Tagesbote“. Neporazil vás sice, neboť po všelikém rozumování vynašel jen úžasnou tu a zcela novou pravdu, že se právě nyní nemůže dekretovati, aby byli všichni čeští Němci od všelikých úřadů v Čechách vyloučeni! Místo rozumu jeví se v řeči jeho spíše jakás pohmutlivá nevědomost, místo aby kyjem do vás pral, mluví jen fádňě sladce, a ironie jeho nepovznáší se výše, než na slova „milý Hlase!“ Právě tím jste ale poraženi, neboť že vyslali proti vám jen nějakého duševního trpaslíka, dokazují vám, jak vámi opovrhují. Vyslali dítě proti vám, které se zcela dětinskou chutí do hádek spouští a také dětským ještě způsobem na slůvka se zavěsuje a sebe již za muže má, řekne-li vám, že vy mluvíte „chlapecky nezrale“. Něco pravdy má ale zajisté, praví-li, že sledujete „politiku návratu k staršímu“. Český národ byl již napolo poněmčen, není to zpátečnictví, že chcete, aby se stal opět zcela českým? Vidíte, dítě musilo vám takovou pravdu říci! Jaké to ponížení!

Dostí zajímavá bude vám ale zpráva, že německý historický spolek chce i jinak než pouhou literou působiti. Pro reduty masopustní uspořádá zvláštní tendenční maškarní tahy. Masky budou vesměs historické, škrabošky věrné podobizny těch Němců, kteří v Čechách se narodivše za slavných dob naší historie vynikali a Čechám k velkému prospěchu byli. V Novoměstském divadle budou tančit staroněmecké tance Rejdiváka, Řezanku, Třínožku, Hulána a Kapustu.

Nebije srdíčko alespoň mladších čtenářek, když čtou o redutách a velmi ostrovtipně sobě vzpomenou, že jsou reduty v masopůstě a masopůst že přijde již za málo neděl? Ano, masopůst se všemi vnaďami a skvostnostmi svými zaklepá již brzy na ochotně se otvírající dvěře, nastane doba bláznovství, jak staří říkají, a doba roz-

koší, jak mladí přísahají. Nastanou bezsenné noci a ospalé dny, plné krámy a prázdné kapsy, lechtající hudba a šoupající nohy. Při polce přitiskne se srdce k srdci, při čtverylce přelege se šepotavým tokem duše v duši.

Děvčata naše již slyšela, že se jim chystá na masopust tanec nový, jenž by důstojně nahradil všechny čtverylky francouzské a salonní, všechny styryeny, lance, aliance a jiné společenské posavadní tance. Mohu jim sdělit, že je tanec ten již zkomponován a že je skutečně velmi pěkný. Komponistou byl chvalně známý taneční učitel pan Karel Link. Použil dovedně nejpeknějších národních tanců k figuraci zcela původní. Nepochybuju, že se bude nový tanec náš, mající čtyry oddělení a odpovídající i nejpřísnějším salonním požadavkům, líbiti, neboť není zde pouze snad česká hudba k cizím krokům, nýbrž tanečníci a tanečnice vytančí se českým krokem a při esteticky pěkných figurách dost a dost. Hudbu uspořádal k novému tanci našemu, jenž obdržel vhodné jméno „Beseda“, český skladatel Heller; již jméno Hellerovo svědčí o dobré skladbě.

Není pochybnosti, že „Beseda“ brzy všudy zdomácní. Na venkově mohou sobě dobrý popis její z Prahy zapatřiti, vyjdeť co nejdříve v kněhkupectví slovan-ském. Hudební skladba vyjde zvlášť.

H L A S r. I, č. 288, 19. října 1862

△ *V Praze 27. října.*

Svobodu nechtějí pustit do Čech! Jak noviny sdělily, putoval po Čechách okružní list, že bude vycházet časopis „Svoboda“ někde ve Švýcarsku, myslím že v Ženevě, a časopis ten, totiž „Svoboda“ ta, nesmí prý přes hranice, protože chce psát proti Palackému a Riegrovi, a toho nesmí slavný úřad trpět, sic by se mohlo zdát, že je slavný úřad proti federaci. Po hranicích začne honba na svobodu, a není pochybnosti, že ji zabaví, neboť znají již všechny její spády. Několik exemplářů zašle se jich do Prahy, kvůli přírodovědeckým studiím, a nejpěknější z nich přijde vycpán pod zvláštní sklo do paleontologické sbírky Českého musea. Císař Napoleon kupuje z Čech bažanty, snad by bylo Francouzům milejší, kdyby kupoval z Čech partie uhoněné svobody, — my bychom při tom vydělali.

My máme a měli jsme v Čechách vždy svobody dost, právě tak za Záboje a Slavoje jako za Metternicha a Bacha, ovšemže dle časů měnila vždy svůj kabátek. Čechové jsou myslí hravé, „schovávaná“ je u nás národní hrou ve všech obdobích provozovanou, a takž sobě hrála i svoboda u nás vždy na schovávanou. Záboj byl schován v dolíku, Metternich a Bach schovávali svobodu na pevnostech. Svoboda je prý jen krásný motýl, kdybychom měli sbírku všech těch v Rakousku schytaných a schovaných svobod, bylo by to největší entomologické museum celého světa. A je-li svoboda motýlem, je každý paragraf trestního řádu zajisté ponravou. O! v ponravě páte nového dodatečku k trestnímu řádu je mnoho svobody schováno, krásný motýl, velmi krásný.

V zemském volebním řádu našem je, jak známo, tak-

těž mnoho svobody schováno. Za málo dní budou dodatečně k zemskému sněmu voliti, zcela svobodně. Já sice ne, neboť nejsem toho posud hoden, abych do sněmu volil. A obecní starší také nebudu volit, nejen proto, že nesmím, ale také proto, že se mně nelíbí počínání našich nových otců. Nač se tak namáhají, aby rovnoprávnost provedli, Čechům k přirozenému jich právu pomohli a Němcům zároveň neublížili. Ti to nechtějí uznávati a posmívají se jen — nač se otcové tedy namáhají. V německých časopisech jeví se v ohledu tom někdy náhledy skutečně předpotopní. Jeden z nich napsal ondyno, že české školy jsou vlastně zbytečné, neboť prý dříve byl každý s předešlým německým školstvím spokojen a žádný prý nechtěl změny. Pokřik prý povstal několika brožuristy, kteří právě neměli co dělat a nic lepšího a rozumnějšího na práci. Inu ovšem, za Bacha jsme nechtěli českých škol, my nechtěli vůbec praničeho, my mlčeli tak tichounce, tak tiše, my nevolali ani hlasitě po konstituci, neboť jsme neměli právě velkou chuť, abychom se nechali — na několik let schovat! Božská naivnost to, která soudí na potřeby dle slov němého, z donucení němého!

Kde ale kandidáti vystupují pro zemský sněm, chtěl bych býti přece přítomen! Krásné, všeobsáhlé ty řeči, které voličům všechno možné i nemožné slibují. Kdyby voličové chtěli, aby kandidát anexoval k zeměkouli měsíc, by sobě mohli na něm pohodlně obecní pastviny zřídit, kandidát to slíbí. A někdy má leckterý volič skutečně podobná přání.

Není divu, že za mladého ještě ústavního života našeho není ještě dobrý pojem o tom, co vše na př. před zemský sněm sluší.

Byl jsem ondyno na návštěvě u jednoho přítele svého. Jest ženat a má as šestiletého klučíka, plného živé fantázie. Klučík hrál sobě v pokoji. Náhle se vyrušil z hry a pravil vesele:

„Tatínku, až budu velkým, chci být tureckým sultánem!“

„A co budeš dělat, až budeš sultánem?“

„Všichni lidé budou se muset mít dobře, v mém paláci nesmí se před děvečkami nikdy chléb zavírat!“

Podobné dětinské spojování malicherností s účely většími nalezá se i u leckterých voličů našich a není divu. Očekávají od zemského sněmu zlepšení svých poměrů a zlepšování tomu dávají ovšem meze nejširší. — —

Tolik z politických klepů, z literárních sděluju pro dnešek to, že vyjde zakrátko svazeček satirických básní. První vývěšek byl mně dodán a sdělím z něho, arciže s dovolením spisovatele, číslo první. Zní následovně:

Moudří páni vytýkají,
že jsme příliš subjektivní,
vzorem že jsou pěvci dávní,
ti že byli objektivní.

Inu ovšem, ty můj bože,
kdo jak dítě na svět troubí,
neví ovšem, že se světy
v jeho vlastním nitru sroubí.

Přikládejte k vzorům dávným
lineály jako klacky,
buďte vzorní, objektivně
pějte historické facky;

nám však nechte subjektivní,
nevzornou a hloupou píseň,
vždyť my také necháváme
na pokoji vaši plíseň! —

Pěkná dikce!

H L A S r. I, č. 297, 23. října 1862

Z MĚSÍČNÍ SCHŮZE PRŮMYSLOVÉ JEDNOTY

△

Nejsem feuilletonistou, který co ideál nejčistší humannosti růžová pouta kolem vlády a oposice, centralisace a federace, burše a Sokola splítá, a který o zlo-pověstné generální schůzi Průmyslové jednoty se smě-lym čelem napíše, že tam „legitimita“ zvítězila, a sice taková legitimita, která je lepší, než „legitimita Napo-leonova“. O generální schůzi té nemohl jsem něco po-dobného napsati, neboť mne výsledek co rozhodného Čecha zarmoutiti musil, a právě proto také netajím nyní radosti své nad příznivým výsledkem předvče-rejší schůze měsíční. Jen něco mne bolí, a nezatajuju také bolesti své, že totiž pan doktor Kreutzberg nedo-šel uznání a pocty takové, jaké jistě zasloužil.

Znal jsem sice pana doktora Kreutzberga po leta již ze schůzí Jednoty průmyslové, nemohl jsem ho ale dob-ře tam proniknouti, a také tam dělo se mu patrně bez-právi. Říkaliť o něm, že řeční jen, když je potřebí re-klamy pro bohatého velkého průmyslníka, o menším a chudém že ale nemluví. To bylo bezpráví veliké! Men-ší průmyslník nepotřebuje odporučení, neboť ten může výrobky své osobně a sám třeba po domech roznášet a v hospodách nabízet. Velký průmyslník nesmí se ale podobného dopustiti, dělalo by to bohatému pánovi hanbu, on musí mít někoho, kdož mu vypomáhá, a lidu-milné úloze té podvolil se vždy ochotně pan doktor Kreutzberg.

Po předvčerejší schůzi tvrdím ale, že má pan doktor nejlidumilnější, nejlepší, nejmírnější srdce celého svě-ta, že je pan doktor pravým klenotem. On sám řekl předevcírem vícekrát, že má to dobré srdce, a já po-

tvrzují. Jeho dobrosrdečnost táhla se celým jednáním jako červená nit, bez nejmenšího uzílku.

Jak mírně mluvil hned z počátku, když přítel Sladkovský pronesl opovážlivá slova, že v české Průmyslové jednotě má býti také čeština zastoupena! Nepředložený příteli! Načpak? K čemu? Copak tomu musí český průmyslník rozuměti, co p. dr. Kreutzberg mluví? Což není rovnoprávnosti dost, když je spolková pečeť česká? Tím pranic nedokážete, když na toto tvrzení moje křičíte jednohlasně: „Oho!“, jak jste panu Kreutzbergovi učinili. Vždyť vám zcela dobře řekl, že můžete ze spolku vystoupit a spolek i se vším jen Němcům přenechat! Vy jste ale tvrdohlaví a zůstanete, vždyť jste předevcírem také neustoupili na žádost páně doktorovu, abyste byli velkomyslní, a z velkomyslnosti abyste se odřekli rovnoprávnosti.

Jen skutečně veliké srdce, které je samo nejvyšší velkomyslnosti schopno, může žádati na lidu, po staletí šlapaném, ve mnohém nyní ještě odstrkovaném, aby se odřekl kvůli boží svornosti práva svého svatého. Vy ale, nevelkomyslní, hlasitě jste se smáli, vysyčeli pana doktora a žádali, aby se hlasovalo o zprávě české!

I rozžalostnilo se srdce doktorské, neboť vidělo zde českou většinu a německou menšinu, jednu část tedy slabší, a slabost ta jím pohnula. Musilo se ujmout ztracených! A kroutilo paragrafy a stanovy sem a kroutilo je tam, prohlídlo i každý zastaralý kaštan na nich, bylo podporováno v práci té ještě jedním srdcem, srdcem to redaktorským, velikým, krásným, — nic naplat! Bílé nemohlo býti černým, hlasování se dělo, — já stíral slzu soucitu, „kvůli disciplině“ hlasoval jsem ale přece také proti panu doktorovi, jeho dobré srdce mně to odpustí. Pan doktor Kreutzberg ještě neopouštěl pole, prál, že není nakvap, že se může odložit, musí zrale uvážiti, že snad až příště, — nic platno! Pan doktor může sobě sám dáti svědectví, že učinil pro slabší, co jen mohl.

Urážky nemají konce. Přítel Barák praví ředitelství,

že členové spolku nemají důvěry k ředitelstvu, shromáždění volají „výborně“, — a v ředitelstvu sedí pan doktor Kreutzberg! Ani s ním nečinili výminky!

Pan doktor chce něco učeného, ovšemže ne o průmyslníku malém, přednášeti, — ani k tomu nedojde!

Přijdou osudné volby. Pan doktor chce, aby se o skrutátorech hlasovalo jednotlivě, — i s tím propadne!

Volby pokračují velmi pěkně. Náhle zvěstuje p. profesor Skuherský s klasickým klidem, že jsou další presenční listiny ztraceny. Nesmírný hluk se strhne. Češi volají: „Pfuj — hanebné to jest — to je neslýchaná podlost!“, neboť ztracené archy byly právě ty, při kterýchž stál u zápisu pan profesor Skuherský, a na které se teď zapsalo nejvíce Čechů. Také já jsem byl s archem takovým ztracen. Hluk nemá konce, vše je rozjitřeno, jen jediný pan doktor Kreutzberg podrží všech klid svůj, usmívá se blaženě se své výše na stejně smýšlející své. On se může usmívat, neboť dobré svědomí mu praví, že učinil po celý večer vše, co jen mohl.

Prohlízejí akty, vyzdvihují pokryvku stolu, zdaž se presenční archy snad tam neschoval. Pod pokryvkou není ale ani archu, ani profesora Romana.

Pan doktor examínuje pana Rošera, redaktora „Kováře“, jenž byl při zápisu panu profesoru Skuherskému pomáhal. P. Rošer praví, že odevzdal archy na direkční stůl před p. doktora Kreutzberga. Mnozí to dosvědčují, že je položil před p. doktora. Musily se tedy se samého stolu ztratit.

Z dolejška ozývají se hlasy velmi nedůvěřivé, týkající se samého ředitelstva. Výčitky, nedůvěra tknou se však ovšem jen srdce nejjemnějšího, srdce doktorova, a doktor odpovídá.

Němci mají velkou radost z toho, že archy odletěly, a odlítnutí dělá i panu Kreutzbergovi radost. Pomáhá opět slabším a navrhuje, aby byly volby neplatny, vůbec užívá ztráty ku všem konsekvencím možným. Shromáždění usnese se ale na jiném, volby se skončí, Češi vyhráli. —

Jdem klidni zase domů. Toho povznášejícího citu vnitřního ovšem nemáme, jaký má pan doktor, který učinil, co mohl. I presidentovi pomáhal, takže naň až křičeli, že není on presidentem, nýbrž někdo jiný. A když byli nejlepší žáci průmyslové školy odměny své obdrželi, a nejvýtečnější z nich k shromáždění několik českých slov skutečně krásných promluvil, oslovil pan doktor žáky řečí německou, protože byli Češi. Ovšem, copak musí každý panu doktorovi rozumět?

H L A S r. I, č. 308, 8. listopadu 1862